

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Mona-Reti Pavlov

**TÄITEMENETLUSE JÄTKAMINE PÄRAST AJUTISE HALDURI
NIMETAMIST JA PANKROTI VÄLJAKUULUTAMIST NING
PANDIPIDAJA TASAARVESTUSÕIGUS JÄTKATAVAS
TÄITEMENETLUSES**

Magistritöö

Juhendaja
Mari Schihalejev, *PhD*

Tartu
2022

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. TÄITEMENETLUSE JÄTKAMINE PÄRAST AJUTISE HALDURI NIMETAMIST JA PANKROTI VÄLJAKUULUTAMIST LÄHTUVALT PANKROTIMENETLUSE PÕHIMÕTETEST.....	10
1.1. Täite- ja pankrotimenetluse põhimõtete erisusest üldiselt.....	10
1.2. Kollektiivsuse ja võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte	14
1.3. Tasaarvestus- ja pandiõigus lähtuvalt võlausaldajate võrdse kohtlemise ja kollektiivsuse põhimõtetest	18
2. TÄITEMENETLUSE JÄTKAMISE EELDUSED PÄRAST AJUTISE HALDURI NIMETAMIST JA PANKROTI VÄLJAKUULUTAMIST NING MENETLUSLIKUD ERISUSED	22
2.1. Kohtu diskretsioon täitemenetluse jätkamisel	22
2.2. Täitemenetluse jätkamise vajalikkus	28
2.3. Kohtutäituri ning ajutise halduri ja pankrotihalduri pädevus enampakkumise alghinna määramisel.....	34
2.4. Kohtutäituri ning ajutise halduri ja pankrothalduri tasud	37
2.5. Kaebeõigus täitemenetluse jätkamise peale pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist	40
3. PANDIPIDAJAST VÕLAUSALDAJA TASAARVESTUSÕIGUS TÄITEMENETLUSE JÄTKAMISEL PÄRAST PANKROTI VÄLJAKUULUTAMIST	44
3.1. Tulemi jaotamine täite- ja pankrotimenetluses	44
3.2. Pandiga tagatud nõuded ja tasaarvestusõigus täite- ja pankrotimenetluses	47
3.3. Pandiga tagatud nõude tasaarvestamise võimalikkus täitemenetluse jätkamisel pärast pankroti väljakuulutamist	54
KOKKUVÕTE	59
CONTINUATION OF ENFORCEMENT PROCEEDINGS AFTER THE APPOINTMENT OF AN INTERIM TRUSTEE AND DURING BANKRUPTCY PROCEEDINGS AND A PLEDGEE’S RIGHT OF SET-OFF	65

KASUTATUD ALLIKAD	69
Kasutatud kirjandus	69
Kasutatud kohtupraktika.....	70
Kasutatud õigusaktid	71
Muud kasutatud allikad	72

SISSEJUHATUS

Alates 1. veebruarist 2021 jõustusi täitemenetluse seadustiku¹ (edaspidi TMS) ja pankrotiseaduse² (edaspidi PankrS) muudatused, mis võimaldavad kohtul ajutise halduri nimetamisel otsustada täitemenetluse või täitetoimingu jätkamise üle ning pankroti väljakuulutamisel otsustada täitemenetluse jätkamise üle TMS §-s 51¹ sätestatu kohaselt. PankrS § 17 lg 3 sätestab, et ajutise halduri nimetamisel peatab kohus võlgniku vara suhtes toimuva sundtäitmise. Põhjendatud juhul võib kohus otsustada täitemenetluse jätkamise. PankrS § 31 lg 6 esimesest lausest tuleneb, et pankroti väljakuulutamisel otsustab kohus võlausaldajate esimese üldkoosoleku toimumise aja ja koha, pankrotihalduri nimetamise, täitemenetluse jätkamise TMS §-s 51¹ sätestatu kohaselt ning hagi tagamise abinõude kohaldamise. TMS § 51¹ reguleerib täitemenetluse jätkamist sõltumata pankroti väljakuulutamisest ning selle sätte esimese lõike järgi võib kohus põhjendatud juhul, eelkõige kui täitemenetluses on välja kuulutatud võlgniku vara enampakkumine, otsustada, et kohtutäitur viib enampakkumise läbi sõltumata pankroti väljakuulutamisest.³ Üldreeglina on jäänud kehtima eeldus, et täitemenetlus peatatakse.⁴ Täitemenetluse jätkamine puudutab vaid täitemenetlusi, mitte aga Maksu- ja Tolliameti poolt algatatud sundtäitmisi – neid töös ei käsitleta.⁵

Varasemalt kehtinud TMS⁶ § 51 lg 1 kohaselt lõppes täitemenetlus võlgniku pankroti väljakuulutamisega, mille tagajärjel pidi kohtutäitur võlgniku vara aresti alt vabastama ja esitama registripidajale avalduse keelumärke kustutamiseks, välja arvatud hagi tagamise määruse täitmisel – see tulenes varasemalt kehtinud TMS § 49 lg-st 1. Ajutise halduri nimetamisel varasema PankrS⁷ § 17 lg-e 3 alusel täitemenetlus peatus. Täitemenetluse seadustik ja pankrotiseadus ei võimaldanud täitemenetluse jätkumist ajutise halduri nimetamisel ega pankrotimenetluse väljakuulutamisel. Kuigi täite- ja pankrotimenetluse näol on tegu sundmenetlustega ja pankrotimenetluse raames kohaldatakse osaliselt täitemenetluse sätteid, ei olnud sellegipoolest pärast ajutise halduri nimetamist ega pankroti väljakuulutamist võimalik arvestada täitemenetluses juba tehtud toimingutega. Muudatuse peamiseks

¹ Täitemenetluse seadustik. – RT I, 12.03.2022, 8.

² Pankrotiseadus. – RT I, 30.11.2021, 13.

³ RKTKm 2-21-3787, p 14.1.

⁴ Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 61. –

<https://eelnou.valitsus.ee/main/mount/docList/d1c92688-3955-4a73-a262-1f67e98c72b4> (08.04.2022).

⁵ *Ibidem*, lk 62.

⁶ Täitemenetluse seadustik. – RT I, 19.03.2019, 16.

⁷ Pankrotiseadus. – RT I, 06.05.2020, 23.

eesmärkideks saab lugeda võlausaldajate huvide tagamise ja menetlusökonoomia põhimõtte järgimise.⁸

Täitemenetluse jätkamine pärast pankroti väljakuulutamist on praktikas põhjendatav sellega, et kui täitemenetluses on alustatud enne pankroti väljakuulutamist vara realiseerimisega, tehtud kulukaid toiminguid vara arestimiseks ja enampakkumise korraldamiseks, ei ole menetlusökonoomiline toiminguid pooleli jätta, vara arestist vabastada ning pankrotimenetlusesse üle kanda. Pankrotihaldur peaks pankrotimenetluses samad toimingud uuesti tegema ning sellega seoses võib vara kaotada väärtust ning ostjad huvi. Praktikas on tulnud ette ka olukordi, kus võlgnik esitab pankrotiavalduse pelgalt selleks, et peatada enda suhtes käiv sundtäitmine ning selle tulemusel oli võimalik oma asja edasi kasutada kas isiklikel või ärilistel eesmärkidel. Aeg, mis pärast avalduse esitamist kulub pankroti väljakuulutamiseks, võib olla väga pikk ning võlausaldaja huvid võisid sellises olukorras saada ebamõistlikult kahjustada. Seetõttu on oluline eristada, millal on võlgniku suhtes käiva täitemenetluse peatamine õigustatud ja mõistlik ning millal mitte. Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskirjas on leitud, et täitemenetluse jätkumine pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist peaks olema pigem erand.⁹

Täitemenetluse või -toimingu jätkumise võimalus pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist on töö koostamise ajaks suhteliselt uus regulatsioon, mistõttu ei ole veel kujunenud ühest kohtupraktikat näiteks selle kohta, millal on täitemenetluse või -toimingu jätkumine põhjendatud. Paralleelselt menetluste läbiviimise põhjendatust tuleb uurida õigusteooria ja olemasoleva kohtupraktika põhjal.

Täitemenetluse jätkumisel pankrotimenetluse kestel saab võlausaldajast, kelle nõudega seotud täitemenetlus jätkub, pankrotivõlausaldaja, sest ta peab oma nõude kaitsmiseks esitama koos teiste pankrotivõlausaldajatega (PankrS § 93 lg 1 ja § 100¹). Mõlemal juhul, nii täitemenetluse jätkamisel pärast ajutise halduri nimetamist kui ka pankroti väljakuulutamist, tuleb arvestada pankrotimenetluses kehtivate võlausaldajate võrdse kohtlemise ja kollektiivsuse põhimõtetega.¹⁰

⁸ Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 19.

⁹ *Ibidem*, lk 4 ja lk 61-62.

¹⁰ *Ibidem*, lk 4.

Pankrotimenetlus on võlausaldajaid koondav ehk kollektiivne menetlus, mille puhul on olulisel kohal õiguspõhimõtete rakendamine.¹¹ Ühe võlausaldaja nõudega jätkamine täitemenetluse raames paneb selle võlausaldaja teiste pankrotivõlausaldajatega võrreldes erinevasse olukorda. Privileegid võlausaldajatele tähendavad paratamatult võlgniku vara ümberjaotamist, sest vara sellest juurde ei teki. Seega saab privileege ühele võlausaldajale anda vaid teiste võlausaldajate arvel.¹² Seetõttu on täitemenetluse jätkamisel pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist oluline järgida pankrotimenetluses kehtivaid põhimõtteid.

Menetluslikud põhimõtted on olulised seaduste ühetaolise kohaldamise seisukohalt, ühtlustades tõlgendamispraktikat ja tehes lihtsamaks süsteemi kui terviku mõistmise. Põhimõtted on seadusandjale vajalikud õiguspoliitiliste otsuste tegemisel, et välistada tervikuga mitte kooskõlas olevaid üksikmuudatusi. Võimatu on seadustesse kirjutada reegleid iga üksikjuhtumi detailseks reguleerimiseks. Teatud osas on menetleja sunnitud kasutama analoogiat ja kohandama menetlust iga üksikjuhtumit erinevaid asjaolusid arvestavaks. Siinkohal on menetluste printsiibid suunistena abiks.¹³ Eelneva tõttu on küsitav, kuidas on põhjendatav täitemenetlusega jätkamine pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist, lähtudes menetluste vastuolulistest põhimõtetest ning võttes arvesse teiste pankrotivõlausaldajate huvid. Nendest põhimõtetest tulenevalt on praktikas tekitanud küsimusi ka pandi- ja tasaarvestusõiguse kui eelisõiguse lubatavus täitemenetluse jätkamisel.

Lisaks TMS-i ja PankrS-i muudatustega seoses täitemenetluse jätkumise võimalikkusega pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist, jõustus alates 1. veebruarist 2021 PankrS § 99 täiendav lõige 3¹, millega reguleeritakse pandipidaja õigust tasaarvestada oma tunnustatud nõue võlgniku vastu võlgniku nõudega pandieseme müümisel ostuhinna tasumiseks tema vastu.¹⁴ Sellest tulenevalt tõusetub küsimus nõuete tasaarvestamise osas juhul, kui täitemenetlusega jätkatakse pankrotimenetluse kestel. Eelduslikult kohaldatakse tasaarvestusõiguse regulatsiooni kõigile eraõiguslike nõuete tasaarvestusele, sõltumata sellest, mis alusel nõue tekkinud on.¹⁵ PankrS § 99 lg-st 3¹ tuleneb, et pandiga tagatud tunnustatud nõude, sealhulgas kui see on saadud loovutamise, võib tasaarvestada sama pandieseme müümisel pandieseme ostuhinnaga ulatuses, mis võlausaldajal oleks õigus saada tema poolt

¹¹ Saarma, T. Pankrotimenetluse põhimõtted. – Juridica VI/2008, lk 352.

¹² Kõve, V. „Head“ ja „halvad“ võlausaldajad. – Juridica IV/2014, lk 302.

¹³ Alekand, A. Täitemenetlusõigus. Tallinn: Juura 2017, lk 46.

¹⁴ Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 118.

¹⁵ Käerdi, M. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. § 197. Tasaarvestuse mõiste. – https://volaoigusseadus-i.juuraveeb.ee/sisu/45573/197_tasaarvestuse_moiste (16.02.2022).

ostetava vara müügist saadud rahasumma jaotamisel ja millest on maha arvatud käesoleva seaduse § 153 lõikes 2 sätestatud väljamaksed ja kulud. Ostuhinna osa, mida ei saa võlausaldaja nõudega tasaarvestada, tasub võlausaldaja pankrotivarasse. Õigusaktides ei ole aga otsesel reguleeritud pandiga tagatud nõude tasaarvestamise võimalust täitemenetluse või -toimingu jätkamisel pärast ajutise halduri nimetamist või pankroti väljakuulutamist. Seetõttu tuleb seda uurida, lähtudes nii täite- ja pankrotimenetluses kui ka pandiõiguses ja tasaarvestamisel kehtivatest regulatsioonidest ja põhimõtetest.

Magistritöö eesmärk on uurida, kas ja millistel juhtudel on täitemenetluse jätkamine pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist pandipidaja ja teiste võlausaldajate huve arvestades põhjendatud.

Magistritöö eesmärgist tulenevalt on töö esimeseks uurimisküsimuseks, millistest põhimõtetest täitemenetluse jätkamisel pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist lähtutakse. Teine uurimisküsimus on, kas ja millistel juhtudel on täitemenetluse jätkamine pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist põhjendatud ning millised on selle täitemenetluse jätkamise erisused. Kolmas uurimisküsimus on, kas pandipidajal on õigus täitemenetluses oma nõue pärast pankroti väljakuulutamist tasaarvestada.

Püstitatud eesmärgi saavutamiseks ja esitatud uurimisküsimustele vastuse saamiseks on magistritöö jagatud kolmeks suuremaks peatükiks, mis omakorda jagunevad alapeatükkideks. Esimeses peatükis uuritakse täitemenetluse jätkamise põhjendatust pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist, lähtudes pankrotimenetluse olulisematest põhimõtetest. Teine peatükk keskendub täitemenetluse jätkamise eeldustele pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist ning menetluslikele erisustele, kui täitemenetlusega jätkatakse. Kolmanda peatüki teemaks on tasaarvestusõigust täitemenetluse jätkumisel pankrotimenetluse kestel, kui tagatud nõudega võlausaldaja ostab ise panditud eseme. Lõpetuseks on kokkuvõtte magistritöös tehtud järeldustest, lähtudes püstitatud eesmärgist ja uurimisküsimustest.

Lisaks on töös välja toodud võrdlused Saksamaa ning lähiriikide Soome ja Läti seadusandlusega. Saksamaal kehtiva õiguse välja toomine töös on põhjendatav sellega, et Eesti maksejõuetusealane seadusandluse väljatöötamisel ja täiendamisel on kasutatud eeskujuna Saksamaa seadusi. Pankroti- ja täitemenetlusõiguse paralleelide väljatoomine Soome ja Lätiga

on selleks, et võrrelda omavahel naabriks olevate ja üksteisest majanduslikult sõltuvate riikide regulatsioone.¹⁶

Kirjutamisel on kasutatud allikateks ÜRO Rahvusvahelise Kaubandusõiguse Komisjoni poolt välja antud maksejõuetusõiguse juhend, pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, kohtupraktika, nii eesti- kui ka võõrkeelsed õigusalsed teadusartiklid ja kirjandus ning õigusteadlaste poolt kirjutatud analüüsid. Lisaks sellele on kasutatud ka võlaõigusseaduse, asjaõigusseaduse ja tsiviilkohtumenetluse kommenteeritud väljaandeid. Teiste riikide ja Eesti seadusandluse võrdlemiseks on kasutatud ka Saksamaa, Soome ja Läti maksejõuetusõiguse alaseid õigustloovaid akte.

Magistritöös on eesmärgi saavutamiseks ja uurimisküsimustele vastuste saamiseks kasutatud andmekogumismeetodit – läbi on töötatud teemaga seotud kirjandus ja olemasolev kohtupraktika, et selgitada välja täitemenetluse peatumise ja jätkamise eeldused pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist. Kasutatud on ka võrdlevat analüüsi, et uurida täitemenetluse jätkamise pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist vastavust pankrotimenetluse peamiste põhimõtetega ja võlausaldajate huvidega. Teleoloogilise meetodi abi on kasutatud, sisustades pankrotiseaduse ja täitemenetluse seadustiku sätteid, et jõuda järelduseni pandipidaja tasaarvestusõiguse osas täitemenetluse jätkamisel.

Täitemenetluse jätkamise pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist teemal ei ole varasemalt kirjutatud magistritööd, sest vastav regulatsioon hakkas kehtima alles 2021. aasta alguses ning on käesoleva töö kirjutamise ajaks võrdlemisi uus. Varasemalt on kirjutatud magistritöö pandiõiguse püsijäämisest pankrotimenetluses, kus toodi põgusalt välja ka täitemenetluse ja pankrotimenetluse üheaegne läbiviimine, keskendudes aga arestipandiõiguse püsijäämise küsimusele.¹⁷ Lisaks on kirjutatud 2010. aastal pandiga tagatud nõuetest ja tasaarvestamisõigusest pankrotimenetluses, kuid täitemenetluse jätkumise võimalust pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist ei ole selles töös puudutatud.¹⁸

¹⁶ Hallik, K. Balti riikide parlamentide koostöö ja selle võimalikud tulevikusuunad. 2016, lk 3-4. – <https://rito.riigikogu.ee/wordpress/wp-content/uploads/2016/03/Balti-riikide-parlamentide-koost%C3%B6%C3%B6-ja-selle-v%C3%B5imalikud-tulevikusuunad.pdf> (16.03.2022).

¹⁷ Kibena, K. Enne pankroti väljakuulutamist võlgniku varale seatud pandiõiguse püsijäämine võlgniku pankrotimenetluses. Magistritöö. Tartu 2020.

¹⁸ Kasak, A. Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttest kõrvalekaldumine pankrotimenetluses. Magistritöö. Tartu 2010.

Magistritööd iseloomustavad märksõnad: maksejõuetus, pankrotimenetlus, pankrotiõigus, täitemenetlus, pant.

1. TÄITEMENETLUSE JÄTKAMINE PÄRAST AJUTISE HALDURI NIMETAMIST JA PANKROTI VÄLJAKUULUTAMIST LÄHTUVALT PANKROTIMENETLUSE PÕHIMÕTETEST

1.1. Täite- ja pankrotimenetluse põhimõtete erisusest üldiselt

Täite- ja pankrotimenetlust nimetatakse ka ühise nimetusega sundtäiteks. Nendel menetlustel on mitmeid menetluslikke erisusi ja vastuolulisi põhimõtteid. Täitemenetlus ja pankrotimenetlus erinevad eelkõige ühe menetluse raames täidetavate nõuete hulga poolest.¹⁹ Pankrotimenetluse eesmärk on tagada, et varakogum oleks võimalikult suur ning et võlausaldajate nõuded saaks võimalikult suures ulatuses rahuldatud.²⁰ Seejuures kõikide nõuete rahuldamine ei saagi pankrotimenetluses võimalik olla, sest muidu ei oleks tegemist võlgniku maksejõuetusega, mis üleüldse ongi pankrotimenetluse eelduseks (PankrS § 31 lg 1). Erinevalt pankrotimenetlusest viiakse täitemenetlus läbi ühe või erandjuhul mitme kohustuse sissenõudmiseks ning võlgniku üldine majanduslik olukord üldjuhul menetluse läbiviimist ei mõjuta. Võlausaldaja seisukohalt on erinev ka nende menetluste kvalitatiivne tulemus. Kui täitemenetluse kaudu saab võlausaldaja oma nõude kogu ulatuses rahuldatud, siis pankrotimenetluses ei ole kõigi nõuete täielik rahuldamine eriti tõenäoline.²¹

Täite- ja pankrotimenetluses on erinevad ka reeglid, millele sissenõutavad nõuded vastama peavad. Täitemenetluse alustamiseks on vajalik täitedokument ning nõude täitmise tähtaeg peab olema saabunud (TMS § 2 lg 1). Pankrotimenetluse puhul loetakse menetluse alustamisega kõikide võlausaldajate nõuete tähtajad saabunuks ning nõudeid ei ole vaja vormistada teatud liiki avaliku dokumendina (PankrS § 42). Pankrotimenetluses on PankrS § 100¹ lg-e 1 järgi nõude olemasolu võimalik tõendada ja kaitsta kirjalikus menetluses.²²

Kohtutäitur on täitemenetluses kohustatud võtma menetlusse kõik täitedokumendid, mis formaalselt vastavad täitedokumendile esitatavatele nõuetele. See tähendab, et dokument peab sisalduma TMS § 2 lg-e 1 loetelus, olema vormistatud pädeva organi poolt, vastama

¹⁹ Alekand, A. Täitemenetlusõigus, lk 12.

²⁰ Jackson, T. H. Avoiding Powers in Bankruptcy. – Stanford Law Review, Volume 36, No. 3, p 728.

²¹ Alekand, A. Täitemenetlusõigus, lk 12.

²² *Ibidem*, lk 12.

vorminõuetele, olema kohtutäiturile esitatud kas originaaldokumendina või selle notariaalselt tõestatud ära kirjana. Täituril ei ole õigust kontrollida, kas sissenõudja esitatud nõue on ka tegelikult täitmata, sest see tähendaks kohtutäiturile sissenõudja tegevuse üle järelevalve pidamist. Sissenõudja saadab kohtutäiturile sundtäitmiseks eelduslikult nõuded, mida võlgnik vabatahtlikult täitnud ei ole. Tasutud nõuete täitmisele saatmise välistamine on sissenõudja sisemise töökorralduse probleem. Samuti ei ole kohtutäitur pädev lahendama täitedokumendi sisulise õiguspärasusega seotud küsimusi. Täitemenetluse formaliseeritus kiirendab tänu sellele menetluse alustamist. Otstarbekas on mitte panna erinevatele institutsioonidele samasid ülesandeid ning vältida olukorda, kus võiks tekkida kaks teineteisele vastuolulist lahendit ühe ja sama juhtumi osas.²³ Eeltoodust tulenevalt kehtib täitemenetluses formaliseerituse printsiip.

Formaliseerituse põhimõttel on täitemenetluses oluline tähendus, sest see täpsustab, milliseid otsuseid tuleb kohtutäituril menetluse jooksul teha. Kohtutäituri kohustuseks on saavutada täitedokumendis väljatoodud tulemus, kuid vahendite valik tulemuse saavutamiseks on täituri enda otsustada. Kohtutäituri ametitoimingute tegemist piiravad seaduse nõuded, mis täpsustavad toimingute tegemise korda. Seega ulatub formaliseerituse printsiip täpselt nii kaugele, kui kaugele seadusandja on pidanud selle sätestamist vajalikuks. Seadusesse ei ole võimalik ette kirjutada käitumisvariante kõikide eluliste asjaolude jaoks, seega on vaja kohtutäituril endal vahepeal otsustada mingi toimingu õiguspärasuse üle. Selleks on vajalik juriidiline kvalifikatsioon, sest menetlusosaliste õiguste rikkumisel võib kohtutäiturit oodata suur kahjunõue.²⁴

Täitemenetluses kehtiva proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt peavad võlgniku ja sissenõudja huvid olema menetluse käigus tasakaalus ehk läbiviidavate menetlustoimingutega ei tohi kumbagi poolt ebamõistlikult kahjustada ega eelistada. Eelkõige tähendab proportsionaalsus seda, et nõue tuleb rahuldada võlgnikule kõige vähem kahjustataval viisil. See tähendab, et ideaalis tuleks vara realiseerida nii palju, nagu on nõude rahuldamiseks hädavajalik.²⁵ Täitemenetluse esemeks on üldjuhul küll kogu võlgniku vara, kuid täitemenetluse eesmärgist ja proportsionaalsuse põhimõttest tulenevalt piirduakse reeglina siiski sissenõude pööramisega üksikutele varaesemetele, arvestades seejuures nii nõude suurust kui ka eseme eeldatavat

²³ Alekand, A. Formaliseerituse printsiibi sisu ja ulatus täitemenetluses. – *Juridica* V/2005, lk 331.

²⁴ *Ibidem*, lk 337.

²⁵ Alekand, A. Täitemenetlusõigus, lk 52.

väärtust. TMS § 53 lõike 1 kohaselt ei ole täitemenetluses üldjuhul lubatud arestida rohkem vara, kui on vajalik sissenõudja nõude rahuldamiseks ja täitekulude katteks.²⁶

Täitemenetluses kehtib nõuete täitmise järjekorra osas prioriteedipõhimõte, mille kohaselt on määravaks sissenõudja kohtutäituri poole pöördumise aeg. Sissenõudja, kes oma nõude varem täitmiseks esitab, omab eelisõigust selle sissenõudja ees, kes sundtäitmise alustamisega viivitab. Erinevalt täitemenetlusest on pankrotimenetluse eesmärgiks aga võlgniku vastu suunatud nõuded kokku koguda ja rahuldada need proportsionaalselt nende osakaaluga võlgade kogusummas. Kõiki tähtaegselt esitatud nõudeid koheldakse võrdselt ning nõudeavalduse pankrotihaldurini jõudmise aeg omab tähendust ainult selles osas, kas nõue on pankrotimenetluses tähtaegselt esitatud.²⁷ Seega kehtib pankrotimenetluses kollektiivsuse põhimõte ja võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte ning täitemenetluses nendele vastanduvalt prioriteedipõhimõte.

Pankrotimenetlusele on iseloomulik kollektiivne nõuete sissenõudmine ja nende rahuldamine, kogu omand täideviimise objektina, kohtu järelevalve, kõikide võlausaldajate osalemine, varade jagamine lähtuvalt suhtelisuse põhimõttest ja võlausaldajate võrdõiguslikkus. Pankrotimenetluse kesksed ülesanneteks on kindlaks teha nõuded võlgniku vastu ja võlgniku vara, mille arvelt saab toimuda nõuete rahuldamine. Nende kesksete ülesannete täitmine on lahutamatult seotud pankrotimenetluses kohaldatavate põhimõtetega.²⁸

PankrS § 55 lg-st 1 on tuletatavad võlausaldajate ja võlgniku kaitse põhimõte ning menetluse kiiruse ja efektiivsuse põhimõte pankrotimenetluses. Haldur peab kaitsma kõigi võlausaldajate, samuti võlgniku õigusi ja huve ning tagama seadusliku, kiire ja majanduslikult efektiivse pankrotimenetluse. Kiiruse põhimõte seostub efektiivsuse põhimõttega. Kulude efektiivsuse põhimõttel on kaks külge. Võlgniku vara tuleb müüa parima võimaliku hinnaga ning samas peab püüdma hoida pankrotimenetluse kulud võimalikult madalad. Kulusid saab madalal hoida paindliku tööprotsessi ja kiire menetlusega. Kiirus on oluliseks põhimõtteks, sest viivitused suurendavad kulusid ja halvendavad sissenõudmise tulemusi. Kiirusel on ka omaette väärtus, sest kui võlgnikuks on füüsiline isik, võib aeglane pankrotimenetlus olla vaimseks koormaks. Samuti on kiirusel oluline osa ettevõtte tervendamise õnnestumisel: mida enam tervendamisele

²⁶ Kullerkupp, K., Uusen-Nacke, T., Kerstna-Vaks, K. Ühine vara, eraldi võlad: võlausaldajate nõuete rahuldamine abikaasade ühisvara arvel. – *Juridica* VII/2016, lk 448.

²⁷ Alekand, A. Täitemenetlusõigus, lk 12-13.

²⁸ Saarma, T. Pankrotimenetluse põhimõtted, lk 351.

suunamisega viivitatakse, seda vähem tõenäolisemaks muutub tervendamise võimalikkus. Seega peab pankrotimenetlust olema võimalik läbi viia kiirelt ja efektiivselt.²⁹

Eeltoodule lisaks kehtib pankrotimenetluses ka läbipaistvuse põhimõte, mis teenib osaliselt sama eesmärki kui avalikkuse põhimõte kohtuprotsessi puhul. Läbipaistvus on samal ajal prognoositavuse ja erapooletu kohtlemise mõjutusvahend. Võlausaldaja saab pankrotimenetluse lõpptulemust edukamalt prognoosida, kui ta saab vajalikku teavet menetluse kulgemise osas. Asjaosalised peavad saama piisavalt informatsiooni, et neil oleks võimalik pankrotimenetluses oma õigusi kaitsta. Oluline on, et võlausaldajad saaksid aegsasti teavet näiteks võlausaldajate üldkoosolekute kohta, kus nad oma otsustusõigust realiseerida saavad.³⁰ Eesmärkide ja põhimõtete rohkus pankrotimenetluses toob kaasa nende vastuolulisuse ja võistlevuse, mistõttu on ebatõenäoline kõikides menetlustest kõikide eesmärkide saavutamine. Seetõttu on oluline saavutada igas menetluses eri eesmärkide tasakaal.³¹

Kokkuvõttes erinevad täite- ja pankrotimenetlus üksteisest nii menetluslike reeglite kui ka menetluses kohalduvate põhimõtete poolest. Täitemenetlus on üldreeglina ühe võlausaldaja nõudele suunatud ning pankrotimenetlus on sellele vastanduvalt kõiki võlausaldajaid koondav. Sellest tulenevalt kehtivad nendes menetlustes erinevad ja vastuolulised menetluslikud põhimõtted.

Täitemenetluse jätkamisel nii pärast ajutise halduri nimetamist kui ka pärast pankroti väljakuulutamist tuleb võlausaldajate huvidest lähtudes arvestada kollektiivsuse ja võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtetega.³² Võlausaldaja, kelle nõudega lubatakse jätkata täitemenetluses, peab oma nõude siiski esitama ja kaitstud saama pankrotimenetluses. Väljaspool pankrotimenetlust ei tohi enam nõuete rahuldamist toimuda (PankrS § 44 lg 1). Täitemenetluse ja pankrotimenetluse üheaegsel läbiviimisel saab võlausaldajast, kelle nõudega seotud täitemenetlus jätkub, pankrotivõlausaldaja, sest tal on kohustus esitada oma nõue haldurile (PankrS § 93 lg 1). Kohtu diskretsioonil võlausaldaja nõudega jätkamine täitemenetluse raames paneb konkreetse võlausaldaja teiste võlausaldajatega võrreldes erinevasse olukorda. Seetõttu on menetluste samaaegsel läbiviimisel oluline järgida

²⁹ *Ibidem*, lk 353 ja 358.

³⁰ *Ibidem*, lk 356-357.

³¹ Aghion, P., Hart, O., Moore, J. Improving Bankruptcy Procedure. Washington University Law Quarterly, 1994, 72(3), p 854. – <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/walq72&i=861> (12.03.2022); Kerstna-Vaks, K. Kohtulik järelevalve ja selle seos pankrotimenetluse eesmärkidega. – Juridica IX/2005, lk 657.

³² Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 4.

pankrotimenetluses kehtivaid põhimõtteid ning võlausaldajate huvisid. Tõusetub küsimus, kas täitemenetluse jätkamine pärast ajutise halduri nimetamist ja pankrotimenetlusega samaaegselt on kooskõlas pankrotimenetluse põhimõtetega – kollektiivsuse ja võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttega.

1.2. Kollektiivsuse ja võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte

Kollektiivsuse printsiipi peetakse pankrotimenetluse peamiseks põhimõtteks.³³ Kollektiivsuse põhimõte tähendab, et võlausaldajad võivad saada makseid vaid pankrotimenetluse kaudu. Teiseks takistab pankrotimenetluse kollektiivsus võlavastutuse individuaalset realiseerimist: näiteks tõkestab väljakuulutatud pankrot võlgniku suhtes rakendatava täitemenetluse.³⁴ Pankrotimenetlus on vajalik selleks, et takistada võlausaldajaid ja ka teisi püüdmast edendada nende isiklikke huve, et mitte kahjustada kollektiivseid huve. Võlausaldajatel võivad olla erinevad huvid ja eesmärgid ning individuaalseid õiguskaitsevahendeid võidakse kasutada viisil, mis vähendaks varade väärtust kõikide võlausaldajate jaoks. Kollektiivsuse kõrval tuleb pankrotimenetluses arvestada ka teise olulise põhimõttega, milleks on võlausaldajate võrdne kohtlemine. Ka see printsiip vastandub täitemenetluse kui ühe võlausaldaja nõude menetluse põhimõtetega. Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte on samuti pankrotiõiguse aluspõhimõtteks.³⁵ Põhjamaade-Balti maksejõuetusõiguse soovitude kohaselt peaks pankrotiõigus juhinduma võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttest.³⁶ Samas on võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttest kõrvalekalldumiseks eri riikide seadusandluses palju erandeid.³⁷

Kollektiivsuse ja võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttest tulenevalt ei tohiks väljaspool pankrotimenetlust võlausaldajate nõuete rahuldamist toimuda. Nende põhimõtete kohaselt on

³³ Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes, 2021 Edition. World Bank. Washington, DC: World Bank Publications, p 15. – <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/35506/Principles-for-Effective-Insolvency-and-Creditor-and-Debtor-Regimes.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (12.04.2022).

³⁴ Saarma, T. Pankrotimenetluse põhimõtted, lk 357.

³⁵ Finch, V. Corporate Insolvency Law. Perspective and Principles. – Cambridge University Press 2002, p 42.

³⁶ Möller, M. (ed.). Nordic-Baltic Recommendations on Insolvency Law: Final Version 2016. Stockholm: Wolters Kluwer 2016, p 13.

³⁷ Wessels, B., Madaus, S., Boon, G-J. Rescue of Business in Insolvency Law. European Law Institute, 2017, p 64. – https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/Instrument_INSOLVENCY.pdf (15.03.2022).

oluline, et ühelgi võlausaldajal ei tekiks võimalust, näiteks läbi täitemenetluse, oma individuaalset nõuet eraldi sisse nõuda. Täitemenetluse või -toimingu jätkumise lubamine pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist tekitab võimaliku vastuolu kollektiivsuse ja võlausaldajate võrdse kohtlemise printsiibiga.

Kollektiivsuse põhimõtte tähendab ühist ehk koondatud menetlust. Pankroti keskne normatiivne eesmärk on kollektiviseerida protsess, mille käigus antakse võlgniku vara võlausaldajate käsutusse.³⁸ Võlausaldajate kaitset peetakse üheks olulisemaks küsimuseks äriõiguses. Seetõttu on ka õigusteaduses ja kohtupraktikas selle eesmärgi saavutamiseks palju vahendeid loodud. Võlausaldajate kaitse on vajalik kogu ettevõtte eluea jooksul ja muutub eriti oluliseks rahaliste raskuste ilmnemisel ja kui maksejõuetusmenetluse on algatatud. Seetõttu on pankrotiõiguses nõuete rahuldamiseks loodud järjekohad,³⁹ mis ilmestavad pankrotimenetluse kollektiivsuse põhimõtet. Nõuete rahuldamisjärgud on sätestatud PankrS §-s 153, mille alusel rahuldatakse võlausaldajate nõuded järgmistes järkudes: 1) pandiga tagatud tunnustatud nõuded; 2) muud tähtaegselt esitatud tunnustatud nõuded; 3) muud tähtaegselt esitamata, kuid tunnustatud nõuded; 4) pärandvara nõuded ja sundosa nõuded. Järgmise järgu nõuded rahuldatakse pärast eelmise järgu nõuete täielikku rahuldamist, mis tähendab, et võlausaldajad on jagatud eri gruppidesse ning grappe ei kohelda üksteisega võrdselt.

Hoolimata soovist kohelda pankrotimenetluses kõiki võlausaldajaid võrdselt, pole selle printsiibi absoluutne kohaldamine võimalik. Eelkõige on see võimatu põhjusel, et pankrotimenetluses tuleb arvestada võlausaldajate ja võlgniku varem sõlmitud erineva sisuga kokkuleppeid, mille alusel ei saa kõiki võrdsetena kohelda.⁴⁰ Kui lisada maksejõuetusseadusesse prioriteedid või kui maksejõuetusmenetluses tunnustatakse ja avaldatakse maksejõuetusmenetluses muudes õigusaktides kehtivaid prioriteete, on soovitav, et need prioriteedid oleksid maksejõuetusseaduses selgelt välja toodud või neile viidatud. See tagab, et maksejõuetusrežiim on läbipaistev ja prognoositav selle mõju osas võlausaldajatele

³⁸ Jackson, T. H. Translating Assets and Liabilities to the Bankruptcy Forum. – The Journal of Legal Studies, vol. 14, no. 1, 1985, p 73. – https://www-jstor-org.ezproxy.utlib.ut.ee/stable/724317?searchText=translating+assets+and+liabilities+to+the+bankruptcy+forum+jackson&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dtranslating%2Bassets%2Band%2Bliabilities%2Bto%2Bthe%2Bbankruptcy%2Bforum%2Bjackson%26so%3Drel&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3Aadc3dc4eac12a5b7b8bf7c4d495b54fc&seq=1#metadata_info_tab_contents (16.03.2022).

³⁹ Višekruna, A. The Treatment of Securities Related Claims in Insolvency. – Strani Pravni Zivot (Foreign Legal Life), vol. 2017, no. 4, 2017, p 123. – <https://heinonline-org.ezproxy.utlib.ut.ee/HOL/P?h=hein.journals/spvniz2017&i=765> (22.03.2022).

⁴⁰ Saarma, T. Pankrotimenetluse põhimõtted, lk 355.

ning võimaldab laenuandjatel laenuandmisega seotud riske täpsemalt hinnata.⁴¹ Järjekohtade alusel nõuete rahuldamine pankrotimenetluses on prioriteet, mis ei ole otseselt kooskõlas kollektiivsuse ja võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttega. Need prioriteedid on aga selgelt välja toodud PankrS-s, mis tagab menetluse läbipaistvuse ja prognoositavuse ka teiste võlausaldajate jaoks. Võlausaldajate nõuete järkudesse jagamine peab olema põhjendatud. Lisaks nõudele peab ka rahuldamisjärk nõuete kaitsmisel PankrS § 100¹ lg-e 3 kohaselt tunnustatud saama, seega enne seda saavad teised võlausaldajad sellele vajadusel vastuväite esitada ning seeläbi oma õigusi kaitsta.

Ühe konkreetse täitemenetluse jätkumist pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist saab samuti pidada prioriteediks või erisuseks teiste pankrotivõlausaldajate suhtes. Võlausaldajate võrdsust mõistetakse eelkõige menetlusliku võrdsusena. Menetluslik võrdsus tähendab, et üksikule võlausaldajale tuleb tagada võrdne võimalus osaleda kollektiivses pankrotimenetluses ja saada menetluses määratav jaotis.⁴² Kui kohus annab loa konkreetse võlausaldaja nõudega täitemenetluses jätkata, siis justkui jäetakse üksik võlausaldaja teiste pankrotivõlausaldajate kollektiivsest ja võrdset kohtlemist nõudvast ringist välja. Eelduslikult tähendab see, et sellist üksikut võlausaldajat ei kohelda täitemenetluse jätkumise lubamisel teiste võlausaldajatega võrdselt. Samas on teiste võlausaldajate suhtes see läbipaistev ja prognoositav, sest õigusaktides on täitemenetluse jätkamine selgelt reguleeritud ning tegemist on kohtu diskretsiooniga. Võlausaldaja, kelle nõudega seoses täitemenetlus jätkub, peab konkreetse nõude pankrotimenetluses tunnustatud saama, teistel pankrotivõlausaldajatel on võimalik sellele vastuväiteid esitada. Täitemenetluses sundmüügi jätkamine või mittejätkamine ei puuduta enam sissenõudja huve, vaid pankrotivõlausaldajate ühiseid huve pankrotimenetluses.⁴³ Kui täitemenetluses realiseeritud vara oli näiteks kiiresti riknev või suurte säilitamise kuludega, on see teiste võlausaldajate jaoks vastupidiselt positiivne, et täitemenetlus jätkub ja vara saab kiiremini realiseeritud. Sest eelduslikult on siis võlgniku vara võimalik realiseerida suuremas väärtuses. Täitemenetluse tulemi kannab täitur pankrotivara hulka (TMS § 51¹ lg 2). Seetõttu ei kahjusta täitemenetluse jätkamine teiste võlausaldajate huve.

⁴¹ UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Law. New York: United Nations Publication 2005, p 271. – https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/05-80722_ebook.pdf (27.02.2022).

⁴² Saarma, T. Pankrotimenetluse põhimõtted, lk 354.

⁴³ Varul, P. Olulisemad muudatused pankrotiseaduses. – Juridica VI/2021, lk 412.

Lähtudes täitemenetlusest, oleks võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtte järgimine heategu nende võlausaldajate suhtes, kes ei suutnud hankida endale täitedokumenti või ei oleks saanud oma nõuet enam täitmisele pöörata. Paremas olukorras olevate ehk täitedokumendiga võlausaldajate jaoks võib võrdsest kohtlemisest aga saada korsett ja pankroti algatamisest saatuselöök, sest võidujooks võlgniku varale lõpetatakse pankrotimenetlusega.⁴⁴ Poolelioleva täitemenetlusega võlausaldaja kaotab oma eelisvõimaluse saada oma nõue enne teisi rahuldatud, sest nagu varasemalt öeldud, tuleb täitemenetluse tulem kanda pankrotivara hulka. Eelised, mis on üksikutel võlausaldajatel enne pankroti väljakuulutamist, peavad lõppema, sest ühelgi pankrotivõlausaldajal ei tohiks olla pankrotimenetluses teiste ees eeliseid, isegi kui enne pankroti väljakuulutamist oli mõnel võlausaldajal eelisseis. Nii näiteks on eelistatud seisundis võlausaldaja, kelle nõude suhtes käib täitemenetlus, sest ta saaks oma nõude varem rahuldatud kui need võlausaldajad, kelle nõude kohta ei ole veel täitedokumenti ja kes ei või olla kindlad, et hiljem ka täitedokumenti saades on täitmine võlgniku varalise olukorra tõttu enam reaalsuses võimalik. Kui pankrot kuulutatakse välja, jääb sissenõudja, kui ta veel ei ole oma raha kätte saanud, ilma oma eelisest vaatamata sellele, et raha võib olla juba täituri kontol, sest täitur peab selle raha pankrotivarasse välja andma ning sissenõudjal pankrotivõlausaldajana mingit eelisõigust sellele rahale enam ei ole, välja arvatud siis, kui ta on pandipidaja ja müüdnud on pandiese.⁴⁵

Maksejõuetute äriühingute eksisteerimise välistamiseks ja majanduskäibe normaalseks funktsioneerimiseks on vaja efektiivset pankrotimenetlust. Efektiivne ja läbipaistev pankrotimenetlus on eesmärgiks paljudele riikidele. Selline pankrotimenetlus põhineb eelkõige võlausaldajate võrdse kohtlemise printsiibil, mille tõttu on võrdse kohtlemise põhimõtte aktuaalne teema riikide õiguspoliitilistes otsustustes.⁴⁶ Majanduslikus mõttes on pankrot üks vahend võlgniku maksejõuetuse ületamiseks. Maksejõuetuse ületamine ehk võlgniku likvideerimine või maksejõuliseks muutmine on selgelt majanduslik eesmärk majandusliku probleemi lahendamisel. Seega tuleks majandusliku eesmärgi tulemuslikkust ka hinnata majandusnäitajate kaudu. Maksejõuetusmenetluse efektiivsuse mõõdupuuks ei saa olla vaid võlausaldajate võrdse kohtlemise määr.⁴⁷ Võlausaldajate võrdse kohtlemise eesmärgi analüüsimisel pankrotimenetluses tuleks kõigepealt küsida, kas olulisem on, et võlausaldajate nõuded saaksid rahuldatud või et see protsess toimuks rangelt seaduses ettenähtud korras. Kui

⁴⁴ Foerste, U. Pankrotiõigus. Tallinn: Juura 2018, lk 7.

⁴⁵ Varul, P. Olulisemad muudatused pankrotiseaduses, lk 414.

⁴⁶ Kasak, A. Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttest kõrvalekaldumine pankrotimenetluses, lk 3.

⁴⁷ Manavald, P. Pilk Eesti maksejõuetusõigusele läbi õigusökoonoomika prisma. – Juridica VI/2008, lk 383.

pidada pankrotimenetluse eesmärgiks ainult võlausaldajate võrdse kohtlemise tagamist, oleks see eesmärk saavutatud ka juhul, kui mitte ühegi võlausaldaja nõudeid ei rahuldata. Õigluse tagamine ei tohiks olla selle regulatsiooni ainus ja põhiline eesmärk. Laiemas mõttes saab õiglase jaotuse tagamine ehk võlausaldajate asetamine võrdsesse olukorda olla vaid üks pankrotimenetluse reguleerimise eesmärgi komponent, üks tahk eesmärkide süsteemist.⁴⁸ Seega võiks öelda, et võlausaldajate võrdse kohtlemise põhieesmärgiks on, et kõiki võlausaldajaid ei pea kohtlema identselt, vaid viisil, mis peegeldub nende võlgnikuga sõlmitud erinevaid tehinguid.⁴⁹

Kokkuvõttes saab järeldada, et võlausaldajate võrdse kohtlemise ja kollektiivsuse põhimõtted kohalduvad ka täitemenetluse jätkamisel pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist. Võlausaldaja, kelle nõudega seotud täitemenetlus jätkub, saab oma nõude rahuldatud pankrotimenetluses ja samade reeglite järgi nagu teised võlausaldajad. Võlausaldaja, kellel on pandiga tagatud nõue ja tasaarvestuse võimalus, võib aga teistega võrreldes olla eelistatud.

1.3. Tasaarvestus- ja pandiõigus lähtuvalt võlausaldajate võrdse kohtlemise ja kollektiivsuse põhimõtetest

Pandiga tagatud võlausaldajal peaks olema pankrotimenetluses sarnaselt TMS § 93 lg-le 4 õigus tasaarvestada oma nõue võlgniku nõudega, mis tekib pankrotimenetluse ajal. Pant peab olema aga seatud ostetud varale, mitte mistahes varale, ning sellises ulatuses, millele võlausaldaja pretendeerib väljamakse tegemisel. Pandiga tagamata nõudega võlausaldajal selline õigus nõuete tasaarvestamiseks puudub, sest pankrotimenetluse kulud ega võlausaldaja poolt kandmisele kuuluvate kulude summa pole teada. Tasaarvestatud summa ulatuses loetakse võlausaldaja nõue täidetuks ning tal puudub selles ulatuses õigus saada pankrotimenetluses hääli. Enne tasaarvestamist olnud tunnustatud nõue võetakse aga arvesse pankrotimenetluse kulude arvestamisel. Ka nõuete tasaarvestamisel on võlausaldajal kohustus kanda teatav osa pankrotimenetluse kuludest.⁵⁰

⁴⁸ Manavald, P. Maksejõuetusõigusliku regulatsiooni valikuvõimaluste majanduslik põhjendamine. Doktoritöö. Tartu: Tartu Ülikooli õigusteaduskond 2011, lk 43-44.

⁴⁹ UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Law, p 11.

⁵⁰ Saarma, T. Nõuded pankrotimenetluses. Analüüs-kontseptsioon 15.12.2017, lk 5, p 4.21.

Võlausaldajate võrdse kohtlemise ja kollektiivsuse põhimõtte erandiks pankrotimenetluses on PankrS § 153 lg 1 p-st 1 tulenevalt pandiga tagatud tunnustatud nõudega võlausaldajate eesõigus pandieseme müügist saadu arvel oma nõude rahuldamine. Pandipidaja eesõigus on põhiliseks erandiks võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttest. Teiseks võlausaldajate võrdse kohtlemise ja kollektiivsuse põhimõtte erandiks on võlausaldajad, kellel õigus oma nõue võlgniku nõudega tema vastu tasaarvestada PankrS §-i 99 alusel.⁵¹

Pandi näol on tegemist piiratud asjaõigusega, mis koormab eset kohustusega taluda selle müüki pandipidaja poolt tagatud nõude rahuldamiseks ning annab pandipidajale õiguse see ese realiseerida. Asjaõigusseaduse kommenteeritud väljaandest tulenevalt ei ole pandipidajal õigust seda panditud eset omandada.⁵² Pandiga tagatud nõude eelistatus on sätestatud asjaõigusseaduse⁵³ (edaspidi AÕS) §-s 280. Nimelt on pandiga tagatud nõue eelistatud kõikidele teistele nõuetele panditud vara suhtes, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Nõuete konkureerimise korral rahuldatakse panditud vara arvel eelisjärjekorras pandiõigusega võlausaldajate nõuded ning alles seejärel tagamata nõuded. Kui on aga mitu pandipidajast võlausaldajat, rahuldatakse pandieseme arvel nende nõuded vastavalt järjekohale ehk tavaliselt pandiõiguse tekkimise järjekorras. Eelkõige tõusetub pandi eelistatus üles just täite- ja pankrotimenetlustes.⁵⁴

Pankrotimenetluses on järjekindlalt eelistatud kaitstud pandipidajate huve teiste võlausaldajate huvidele.⁵⁵ Pandiga tagatud nõue peab olema eelistatud, sest muidu kaotaks pant usaldatavuse ning see mõjuks negatiivselt majandussuhete arengule ja stabiilsusele.⁵⁶ Poolte tehingus kokkulepitud tagatis peab kehtima ka võlgniku pankroti korral. Kui tagatis pankroti korral püsima ei jääks, mõjutaks see negatiivselt nii tsiviilkäivet kui ka majandust tervikuna.⁵⁷ Seega on pandiga tagatud nõue eelisseisundis majandusliku stabiilsuse ja lepinguvabaduse tagamiseks.

⁵¹ Varul, P. Olulisemad muudatused pankrotiseaduses, lk 415.

⁵² Kõve, V. Asjaõigusseadus II. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2014, lk 174-175.

⁵³ Asjaõigusseadus. – RT I, 08.12.2021, 3.

⁵⁴ Kõve, V. Asjaõigusseadus II. Kommenteeritud väljaanne, lk 205-206.

⁵⁵ Varul, P. Maksejõuetusõiguse areng Eestis, lk 235.

⁵⁶ Varul, P. Selgitavaid märkusi pankrotiseadusele. – Juridica I/1994, lk 2-13.

⁵⁷ Varul, P. Olulisemad muudatused pankrotiseaduses, lk 415.

Kui pankrotimenetlusega asendub täitemenetluse eesõiguse põhimõtte kollektiivse rahuldamise põhimõttega, siis pandiõiguse eesõiguse iseloomust tulenevalt kohaldub pankrotimenetluses kollektiivsuse põhimõtte piiratud kujul. Sellisel juhul ei pane see tegelikult teisi võlausaldajaid kehvemasse olukorda, kui pandiõiguse puhul jätkub pankrotimenetluse kestel täitemenetlus. Teiste võlausaldajate jaoks on samaväärsed need olukorrad, kus pandiõigusega võlausaldaja saab oma nõude rahuldada täitemenetluses või kui pandiõigusega võlausaldaja saab pankrotimenetluses oma nõude rahuldada pandieseme arvelt. Mõlemal juhul on tagatisega võlausaldajal tänu pandile õigus oma nõue eelisjärjekorras rahuldatud saada. Erinevus on teiste võlausaldajate jaoks nendel kahel juhul see, et pandieseme realiseerimisel pankrotimenetluses osaleb pandiõigusega võlausaldaja ka pankrotimenetluse kulude kandmisel. Eeltoodust lähtuvalt saab järeldada, et täitemenetluse jätkamine pärast pankroti väljakuulutamist võib olla põhjendatud juhul, kui täitemenetlus on seotud pandiõigusest tuleneva nõudega.⁵⁸

Ka UNCITRAL-is on välja toodud, et tagatisega võlausaldajal võiks olla suuremad õigused ja ta pooleliolevaid menetlusi ei tohiks pankrotimenetlusega peatada. Tasaarvestusõigusega võlausaldaja puhul on täitemenetlusega jätkamise üle keerukam otsust teha, sest mängus on palju huvisid, mille vahel peab tasakaalu leidma. Nendeks huvideks on pandipidaja maksejõuetuseelsed prioriteedid seoses koormatud varadega, koormatud vara väärtuse säilitamine ning ettevõtte saneerimise korral vajalike varade alles jäämine. Pandipidajast võlausaldaja tasaarvestusõigus peaks UNCITRAL-i ekspertide arvates olema lubatud ka äritehingute autonoomia pärast.⁵⁹ Nõuete tasaarvestamine pankrotimenetluses rikub võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtet ning seetõttu on oluline, et asjaolud kaaluks selle üle.⁶⁰

Tasaarvestuse lubamise vastu räägib asjaolu, et ettevõtte saneerimiseks võib olla vajalikum selle terviku säilitamine. Seetõttu ei ole paljudes riikides lubatud pandipidajast võlausaldajatel sissenõuetega jätkamine pankrotimenetlusega üheaegselt.⁶¹ Kui piirata pandipidaja realiseerimisõigust seoses saneerimiskavaga, tuleks pandipidajale maksta õiguste piiramise eest hüvitist. Selline võlausaldaja õiguste piiramine võib olla põhjendatud ja vajalik, kui pandiese

⁵⁸ Agarmaa, M. Maksejõuetusõiguse revisjon. Pankrotiavalduse esitamine, pankrotimenetluse raugemine, pankroti välja kuulutamine ja tagajärjed, pankrotivara moodustamine, pankrotivara valitsemine. 2018, lk 57-58. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/mari_agarmaa_analuus-kontseptsioon.pdf (14.02.22).

⁵⁹ UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Law, p 101.

⁶⁰ Varul, P. Pankrotiõiguse probleeme. Juridica VIII/1999, lk 376.

⁶¹ UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Law, pp 101–102.

on saneerimise läbiviimiseks hädavajalik ning tingimuseks oleks, et eduka saneerimismenetluse puhul saaksid kõikide huvid paremini kaitstud.⁶²

Kokkuvõttes, pandiõigus ja tasaarvestusõigus on vastuolus pankrotimenetluse kollektiivsuse ja võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttega. Pandiga tagatud nõudega võlausaldaja eelistamine on põhjendatav pandi usaldatavuse ja võimaliku negatiivse mõjuga majandusele. Lisaks on lepinguvabadusest tulenevalt oluline järgida varasemaid pooltevahelisi kokkuleppeid. Pandipidajast võlausaldaja tasaarvestusõiguse puhul on oluline järgida võimalikku vajadust säilitada ettevõtte tervikuna. Tasaarvestamisel on oluline, et asjaolud kaaluks võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumise üle.

Menetluslikele põhimõtetele lisaks on täitemenetluse jätkumiseks pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist vajalikud teatud eeldused, et menetluste üheaegne läbiviimine kohtu diskretsioonil üldse võimalik oleks. Täitemenetluse jätkamisega seonduvad ka teatavad menetluslikud erisused.

⁶² Kasak, A., Peterson, T., Saarma T., Kerstna-Vaks, K., Viirsalu, P., Õunpuu, A., Eesti maksejõuetusmenetluse efektiivsemaks muutmise võimaluste analüüs. Lõppraport, lk 20-21. – <https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/analuuks-kontseptsioon.pdf> (20.02.2022).

2. TÄITEMENETLUSE JÄTKAMISE EELDUSED PÄRAST AJUTISE HALDURI NIMETAMIST JA PANKROTI VÄLJAKUULUTAMIST NING MENETLUSLIKUD ERISUSED

2.1. Kohtu diskretsioon täitemenetluse jätkamisel

Ajutise halduri nimetamisel või pankroti väljakuulutamisel ei pea täitemenetlus lõppema, vaid kohtu loal saab täitemenetlus jätkuda, kui see on vajalik ja põhjendatud. Seadustes on täitemenetluse jätkamise otsustamiseks välja toodud kaks erinevat olukorda – ajutise halduri nimetamine ja pankroti välja kuulutamine. Põhjuseks on see, et kui pankrotiavalduse esitab võlgnik ise, ei pea kohus PankrS § 15 lg-e 2 kohaselt ajutist haldurit nimetama, vaid võimalik on kohe pankrot välja kuulutada. Oluline on eristada, millal on mõistlik ja õigustatud võlgniku suhtes käiv täitemenetlus peatada ning millal mitte. Täitemenetluse jätkamine pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist on pigem erand ning kohtu diskretsioon.⁶³ Käeolevas alapeatükis on kirjutatud sellest, millised on täitemenetluse jätkamise eeldused kohtupraktikast lähtudes.

PankrS § 93 lg-st 1 tuleneb põhimõte, mille kohaselt on võlausaldajad kohustatud hiljemalt kahe kuu jooksul pankrotiteate väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmumise päevast arvates teatama haldurile kõigist oma enne pankroti väljakuulutamist tekkinud nõuetest võlgniku vastu, sõltumata nõude tekkimise alusest ja nõude täitmise tähtpäevast. See kohustus on ka võlausaldajal, kes esitas pankrotiavalduse. Võlausaldaja, kes soovib, et täitemenetlus tema nõude osas jätkuks, peab samuti oma nõude ka pankrotimenetluses esitama ning ta nõue peab pankrotimenetluses ka tunnustatud saama. Kõik pankrotimenetluses esitatud nõuded kaitstakse PankrS 100¹ lg-st 1 tulenevalt kirjalikus menetluses. Seejärel kinnitab kohus tunnustamisnõuete alusel võlausaldajate nimekirja kohtumäärusega. Kohus lahendab võlausaldajate nimekirja kinnitamisel nimekirja juurde esitatud vastuväited, seisukohad, taotlused ja avaldused sisuliselt, määrab nõuete rahuldamisjärgud ja jaotised (PankrS § 100³ lg 1). Pärast ajutise halduri nimetamist ega pankroti väljakuulutamist ei tohiks enam väljaspool pankrotimenetlust nõuete rahuldamist toimuda (PankrS § 44 lg 1). Kõik võlgniku võlausaldajad peavad oma nõuded pankrotimenetluses esitama, sest vastasel juhul tekiks varale võidujooks.

⁶³ Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 4.

Taotlus täitemenetluse jätkamiseks tuleb esitada ajutise halduri nimetamisel (PankrS § 17 lg 3) või pankroti väljakuulutamisel (PankrS § 31 lg 6). Kohtule võib täitemenetluse jätkumise taotluse ettepanek tulla nii sissenõudjalt kui ka kohtutäiturilt. Eelduslikult võiks see olla kohtutäituri kui efektiivse menetluse eest vastutava menetlusosalise ülesanne, sest sissenõudja ei pruugi sellisest võimalusest teadlik olla.

Kohus saab otsustada täitemenetluse või täitetoimingu jätkamise ajutise halduri nimetamisel PankrS § 17 lg 3 järgi ning TMS § 51¹ kohaldamise pankrotimenetluses pankroti väljakuulutamisel PankrS § 31 lg 6 esimeses lauses sätestatu kohaselt. Täitemenetluse jätkamise otsustamine PankrS § 17 lg 3 alusel ja täitemenetluse jätkamise otsustamine TMS § 51¹ alusel väljaspool pankrotiasja menetlust ei ole võimalik. Vastavad otsustused tuleb kohtul teha pankrotimenetluses PankrS § 17 lg 3 teises lauses ja § 31 lg 6 esimeses lauses sätestatud korras.⁶⁴ Kui kohus ei ole otsustanud pankroti väljakuulutamisel täitemenetluse jätkamise üle TMS §-s 51¹ sätestatu kohaselt, siis saab kohus selle otsustada avalduse esitamisel täiendava määrusega tsiviilkohtumenetluse seadustiku⁶⁵ (edaspidi TsMS) § 448 lg 1 p 1 ja § 463 lg 2 alusel. Vastava avalduse võib esitada ka täitemenetlust läbiviiv kohtutäitur. Täidetud peavad olema täiendava määruse tegemise seaduses sätestatud eeldused.⁶⁶

Riigikohtu tsiviilkolleegiumi hinnangul on enne täitemenetluse jätkamise otsustamist või TMS § 51¹ kohaldamist mõistlik ära kuulata ka asjast puudutatud isikud, kelleks on üldjuhul haldur, kohtutäitur, sissenõudja või teatud juhtudel muu asjast puudutatud isik.⁶⁷ Enne, kui kohus otsustab täitemenetluses asja enampakkumise jätkumise üle, peaksid nii ajutine haldur kui ka pankrotihaldur kontrollima, et müügingimused oleksid lubavatavad ning samuti hindama, kas müüdavat asja võiks vaja minna võlgniku tegevuse jätkamisel või võimaliku kompromissi korral pankrotivara hulgas. Kui ajutine haldur või haldur teeb kohtule argumenteeritud ettepanekud selle kohta, mis täitemenetlus ei tohiks jätkuda, eelduslikult jälgib kohus neid ettepanekuid, sest sundmüügiga jätkamine või mittejätkamine täitemenetluses ei ole enam seotud sissenõudja huvidega, vaid see puudutab pankrotimenetluses kõikide võlausaldajate ühiseid huve.⁶⁸

⁶⁴ RKTkm 2-21-3787, p 14.1.

⁶⁵ Tsiviilkohtumenetluse seadustik. – RT I, 22.12.2021, 23.

⁶⁶ RKTkm 2-21-3787, p 14.2.

⁶⁷ *Ibidem*, p 14.3.

⁶⁸ Varul, P. Olulisemad muudatused pankrotiseaduses, lk 412.

Eeltoodust lähtudes peab täitemenetluse jätkamine olema põhjendatud ja vajalik. Juba 2008. aastal leidis Riigikohtu tsiviilkolleegium oma kohtuotsuses, et pankrotimenetluse algatamata jätmine juhul, kui nõue on täielikult tagatud pandiga, on igati põhjendatud, sest nõude rahuldamine on võimalik saavutada ilma võlgnikku rohkem koormava pankrotimenetluseta.⁶⁹ Seega võiks täitemenetluse jätkamine olla põhjendatud just pandiga tagatud nõude puhul, sest sissenõudjal on õigus oma nõue pandieseme arvelt rahuldatud saada ja täitemenetluse jätkumine ei saaks seega ka teiste võlausaldajate huve kahjustada.

Täitemenetlusega jätkamine pankrotimenetluse kestel ei ole kohtupraktika kohaselt põhjendatud juhul, kui sissenõudja nõude suurus vajab kohtulikku kontrolli pankrotimenetluse käigus.⁷⁰ Kohtu tehtud järeldus pankrotimääruses on väär, sest täitemenetluse sissenõudja peab paralleelsete menetluste korral oma nõude esitama pankrotimenetluses ning nõue peab ka kaitstud saama (PankrS § 93 lg 1, § 100¹). Kohus lahendab PankrS § 100³ lg-e 1 järgi võlausaldajate nimekirja kinnitamisel nimekirja juurde esitatud vastuväited, seisukohad, taotlused ja avaldused sisuliselt, määrab nõuete rahuldamisjärgud ja jaotised ning kinnitab võlausaldajate nimekirja kohtumäärusega. Seega viiakse kohtulik kontroll läbi ka juhul, kui täitemenetlus pankrotimenetluse kestel jätkub. Lisaks on kohtu hinnangul puudunud alus TMS § 51¹ alusel täitemenetluse jätkamiseks olukorras, kus täitemenetluse registri kohaselt on võlgniku suhtes algatatud mitmeid täitemenetlusi, kuid võlgniku vara suhtes läbiviidavate enampakkumiste kohta avalikes registrites teave puudus.⁷¹ Vara müük viiakse üldreeglina läbi avalikul elektroonilisel enampakkumisel (TMS 78 lg 1), kui registrites enampakkumise teavet pole, ei saa ka kindel olla, et enampakkumisega üldse alustatud on.

Pärnu Maakohus on 08.11.2021 pankrotimääruses tsiviilasjas nr 2-21-16747 selgitanud, et kohtul ei ole tulenevalt täitemenetluse seadustiku ja pankrotiseaduse regulatsioonist alust otsustada täitemenetluse lõpetamist. TMS § 51 lg 1 kohaselt pankroti väljakuulutamisega täitemenetlus võlgniku suhtes lõpeb ning kohus ei pea võtma selleks vastu eraldi otsust. Kohus peab PankrS § 31 lg 6 kohaselt otsustama täitemenetluse jätkamise vastavalt TMS §-s 51¹ sätestatule. Kuna kohtule ei ole selliseid asjaolusid avaldatud, kohus täitemenetluse jätkamiseks otsustust ei tee ning kohtutäituritel tuleb võlgniku pankroti väljakuulutamisega täitemenetlus lõpetada seaduse alusel (TMS § 48 lg 1 p 8 koosmõjus § 51 lg-ga 1).⁷² Pärnu Maakohus on

⁶⁹ RK RKo 3-2-1-59-08, p 11.

⁷⁰ HMKm 2-21-4699, p 11.

⁷¹ PMK m 2-22-2473, p 8.

⁷² PMK m 2-21-16747, p 5.

tsiviilasja nr 2-21-2848 22.07.2021 määruse punktis 4 leidnud, et ajutise pankrotihalduri aruande kohaselt on võlgniku suhtes alustatud mitmeid täitemenetlusi, kuid halduri aruandes ei ole välja toodud, et mõni täitemenetlus oleks sellises menetluse staadiumis, kus on vara suhtes enampakkumine välja kuulutatud ning täitemenetluse läbiviimise jätkamine põhjendatud. Seega puudub põhjendatud alus täitemenetluse jätkamise lubamiseks.⁷³ Väljatoodud lahendites esitatud seisukohad on asjakohased, sest pankrotiseaduses on üldreeglina jäänud kehtima eeldus, et täitemenetlus peatatakse.⁷⁴ Seetõttu ei peaks kohus otsustama täitemenetlusega jätkamise üle pankrotimenetluse kestel, kui kohtule ei ole esitatud selleks taotlust ega selgitavaid asjaolusid.

Pärnu Maakohus on tsiviilasja nr 2-21-3121 19.04.2021 määruse punktis 3 lähtuvalt halduri aruandes väljatoodule jõudnud seisukohale, et täitemenetluse jätkamiseks vastavalt TMS § 51¹ lg-le 1 puudub põhjendatud alus, sest võlgnikule kuuluva korteri müük peaks kindlasti toimuma pankrotimenetluses, kuna täitemenetluses müügi korral müüdaks korter koos hüpoteekidega, mis alandaks oluliselt müügihinda.⁷⁵ See põhjendus on asjakohane näiteks PankrS § 45 lg-s 1 sätestatud olukorras, kus pankroti väljakuulutamise kuue kuu jooksul enne ajutise halduri nimetamist võlgniku varale seatud kohtulik hüpoteek lõpeb, mistõttu oleks korteri müük tulemuslikum pankrotimenetluses ilma hüpoteekideta.

Kohtupraktikas on täitemenetluse jätkamise eelduste asemel pigem välja toodud täitemenetluse peatamise eeldused. Täitemenetlus peatatakse, näiteks olukorras, kus võlgniku vara suhtes läbiviidavate enampakkumiste kohta puudub avalikes registrites teave, millest jäeldub, et kohtutäitur pole enampakkumist välja kuulutanud. Kohtupraktika põhjal on puudunud täitemenetluse jätkamiseks alus olukordades, kus kohtule ei ole esitatud selleks taotlust ning halduri aruandes pole välja toodud, et enampakkumine oleks välja kuulutatud ja täitemenetluse läbiviimise jätkamine põhjendatud. Mõnikord on vara enampakkumine mõttekam läbi viia pankrotimenetluses tulenevalt varale seatud hüpoteekidest. Täitemenetluse jätkamiseks on kohtule vaja esitada taotlus ning üldreeglina ajutise halduri nimetamisel ja pankroti väljakuulutamisel täitemenetlus siiski peatatakse või lõpetatakse.

⁷³ PMKm 2-21-2848, p 4.

⁷⁴ Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 61.

⁷⁵ PMKm 2-21-3121, p 3.

Eesti seadusandluse kohaselt on täitemenetlusega jätkamine pankrotimenetluse kestel kohtu diskretsioonil võimalik, kuid Soome täitemenetlusseadustiku (Ulosottokaari⁷⁶) § 97 kohaselt jäävad pankrotimenetluse algatamisel pooleliolevad täitemenetlused, mille täitmist ei saa pankroti tõttu jätkata, pooleli kuni kuueks kuuks pankrotimenetluse algusest arvates. Täitemenetlus jätkub, kui pankrotimenetlus enne nimetatud tähtaega tühistatakse, aegub või muul viisil lõppeb. Pankroti- ja täitemenetluse üheaegse läbiviimise võimalust ei ole Soome täitemenetlusseadustikus ega Soome pankrotiseaduses (Konkurssilaki⁷⁷) sätestatud.

Saksa pankrotiseaduse (Insolvenzordnung⁷⁸ ehk InsO) § 21 lg 1 ja lg 2 p-i 3 kohaselt peab pankrotikohus võtma kasutusele kõik abinõud, mis tunduvad vajalikud võlausaldajate jaoks kahjuliku muutuse ärahoidmise jaoks võlgniku varalises olukorras enne pankrotimenetluse algatamise avalduse suhtes otsuse tegemist ning kohtul on õigus ka keelata või ajutiselt peatada sundtäitmise abinõud võlgniku suhtes, kui need ei puuduta kinnisasju.⁷⁹ Seega on pankrotimenetluse algatamise avalduse kohta otsuse tegemiseni võimalik pöörata sissenõue pankrotivarale, kui kohus ei otsusta teisiti. Täitmisele pööramise ajutine peatamine on võimalik vaid vastavalt Saksa sundmüügi ja pankrotihalduse seaduse (Gesetz über die Zwangsversteigerung und die Zwangsverwaltung⁸⁰ ehk ZVG) § 30d lg-le 4, mille jaoks on vajalik halduri taotlus.⁸¹ Sundtäitmise kaudu saadud pankrotivarasse kuuluva vara tagatis loetakse kehtetuks, kui see saadi viimase kuu või tarbijapankroti puhul viimase kolme kuu jooksul enne pankrotimenetluse alustamise avalduse esitamist (InsO § 88 lg 1 ja 2). Seega on Saksamaal kehtiva õiguse kohaselt üldreegliks see, et enne pankroti väljakuulutamist võib sundtäitmine jätkuda, kuid kohtul on õigus ka teisiti otsustada.⁸²

⁷⁶ Ulosottokaari 15.6/2007/705. – <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070705> (09.03.2022).

⁷⁷ Konkurssilaki 20.2.2004/120. – <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040120> (09.03.2022).

⁷⁸ Insolvenzordnung vom 5. Oktober 1994 (BGBl. I S. 2866), die zuletzt durch Artikel 35 des Gesetzes vom 10. August 2021 (BGBl. I S. 3436) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/insol/BJNR286600994.html> (15.04.2022).

⁷⁹ U. Foerste, lk 304.

⁸⁰ Gesetz über die Zwangsversteigerung und die Zwangsverwaltung in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 310-14, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 4 des Gesetzes vom 22. Dezember 2020 (BGBl. I S. 3256) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/zvg/BJNR000970897.html> (15.04.2022).

⁸¹ Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 63; Foerste, U., lk 45.

⁸² *Ibidem*, lk 63.

Lāti maksejõuetuse seaduses (Maksātnespējas likums⁸³) ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Civilprocesa likums⁸⁴) E-osas on täitemenetlust käsitlevad sätted. Lāti maksejõuetusseaduse § 63 lg-st 2 tuleneb, et kui otsuse täitmist alustatakse enne juriidilise isiku maksejõuetusmenetluse väljakuulutamist, lõpetatakse see tsiviilkohtumenetluse seaduses sätestatud korras. Pärast juriidilise isiku maksejõuetusmenetluse väljakuulutamist esitavad võlausaldajad oma nõuded haldurile maksejõuetusseaduses sätestatud korras. Lāti tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 563 lg-e 2 järgi täitemenetlus, mis on seotud sissenõudega juriidiliselt isikult, seltsingult, füüsilisest isikust ettevõtjalt, välisriigis registreeritud isikult, kes tegeleb püsiva majandustegevusega Lätis ja põllumajandustootjatelt, lõpetatakse halduri avalduse alusel, kui võlgnik kuulutatakse seaduses sätestatud korras maksejõuetuks. Sellisel juhul lõpetab kohtutäitur alustatud vara müügi, kui see on juba välja kuulutatud või kui vara on müügiks üle antud kauplemisettevõttele, välja arvatud juhul, kui haldur on taotlenud väljakuulutatud enampakkumiste tühistamist, et tagada vara võimalik ühtses koosseisus müük. Müügist laekunud rahast arwab kohtutäitur maha täitemenetluse kulud ja ülejäänud raha kannab pankrotiseaduses sätestatud korras pankrotivõlausaldajate nõuete katteks haldurile, võttes arvesse pandiga tagatud nõuetega võlausaldajate õigused. Lätis kehtiva tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 564 lg-e 1 kohaselt otsustab täitetoimingute peatamise, täitemenetluse peatamise, täitemenetluse jätkamise või lõpetamise kohtutäitur, kelle arvestuses täitedokument asub.

Seega ei ole kõikides võrdluseks võetud riikides täitemenetluse ja pankrotimenetluse üheaegne läbiviimine võimalik. Saksamaal on täitemenetlusega võimalik jätkata kuni pankrotimenetluse algatamise avalduse kohta otsuse tegemiseni. Erinevalt Eestist on Saksmaa õiguse kohaselt üldreeglik, et täitemenetlus võib jätkuda pankrotiavaldamise esitamisel jätkuda. Lätis kehtiva regulatsiooni järgi on täitemenetluses välja kuulutatud enampakkumine võimalik lõpuni viia ka pärast võlgniku maksejõuetuks kuulutamist ning kohtu asemel otsustab jätkamise üle kohtutäitur.

Kokkuvõttes, praktikas põhjendatakse pigem täitemenetluse peatamist. Kohtupraktikast tulenevalt täitemenetlus peatatakse, kui võlgniku vara suhtes läbiviidavate enampakkumiste kohta puudub avalikes registrites teave, millest järeldub, et kohtutäitur pole enampakkumist välja kuulutanud. Kohtupraktika põhjal on puudunud täitemenetluse jätkamiseks alus veel

⁸³ Maksātnespējas likums. Latvijas Vēstnesis, 124, 06.08.2010. – <https://likumi.lv/ta/id/214590-maksatnespejas-likums> (09.03.2022).

⁸⁴ Civilprocesa likums. Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 23, 03.12.1998. – <https://likumi.lv/ta/id/50500-civilprocesa-likums> (15.04.2022).

olukordades, kus kohtule ei ole esitatud selleks taotlust ning halduri aruandes pole välja toodud, et enampakkumine oleks välja kuulutatud ja täitemenetluse läbiviimise jätkamine põhjendatud. Mõnikord on vara enampakkumine mõttekam läbi viia pankrotimenetluses tulenevalt varale seatud hüpoteekidest. Täitemenetluse jätkamiseks on kohtule vaja esitada taotlus ning üldreeglina ajutise halduri nimetamisel ja pankroti väljakuulutamisel täitemenetlus siiski peatatakse või lõpetatakse, jätkamine on erandlik.

Seda, miks on täitemenetluse jätkamise võimalus pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist vajalik, käsitletakse järgnevas peatükis.

2.2. Täitemenetluse jätkamise vajalikkus

Kohus võib põhjendatud juhul, eelkõige kui täitemenetluses on võlgnikule kuuluva vara suhtes välja kuulutatud enampakkumine, otsustada, et kohtutäitur viib enampakkumise läbi sõltumata pankroti väljakuulutamisest (TMS § 51¹ lg 1). Antud erand enampakkumisega jätkamisest on põhjendatav sellega, et menetlusökonoomia põhimõttest lähtuvalt on otstarbekam täitemenetluses juba alustatud enampakkumine lõpule viia, selle asemel, et täitmine pooleli jätta ja pankrotimenetluses sama asja müügiga otsast peale alustada. Täitemenetluse jätkamisel tuleb sundmüügist saadud raha pankrotihaldurile üle anda (TMS § 51¹ lg 2). Sel juhul kulub pankrotimenetluses vara müügile vähem aega. Ka pankrotimenetluses müüakse pankrotivara reeglina enampakkumisel, seega peaks tulemus olema eelduslikult sarnane ja pankrotivara ei tohiks täitetoimingu jätkamise tõttu väheneda.⁸⁵

Enampakkumise väljakuulutamise ajaks on kohtutäituril tehtud ressursimahukad toimingud, mida ei ole mõtet raisku lasta ja pankrotimenetluses uuesti otsast peale läbi viia. Kohtutäitur on sel hetkel asja juba arestinud ja korraldanud selle müügiks enampakkumise. Asja arestimine tähendab seda, et kohtutäitur kirjutab asjad üles, kinnisasja puhul lisaks ka päraldised ja muud esemed, millele ulatub hüpoteek, ning keelab nende käsutamise ning laseb vajadusel registrisse keelumärke kanda. Lisaks hindab ta ka vara väärtuse. Kui vara on arestitud, tähendab see, et täitur on tegutsenud ja teinud kulutusi eesmärgipäraselt. Vara arestimiseks tehtavad kulutused võivad olla üsna suured. Peale selle nõuab vara arestimine tihti peale ka palju tööd. Näiteks võib

⁸⁵ Varul, P. Olulisemad muudatused pankrotiseaduses, lk 412.

tuua sõiduvahendi arestimise, mille puhul tuleb kõigepealt sõiduk üldse üles otsida, seejärel peab täitur selle üles kirjutama, ära hindama, ära tooma ning lisaks sellele ka kusagil hoiustama. Hoiustamine peab aga turvaliselt toimuma ja see tähendab üldjuhul tasulist valvega parklat. Peale seda tuleb kohtutäituril korraldada enampakkumine ja vara müük, millega kaasneb ka vara näitamine ja tutvustamine võimalikele ostjatele. Analoogsed toimingud tuleb teha ka kinnisasja realiseerimise puhul, välja arvatud vara üles otsimise ja hoiustamise toiming. Kinnisasja puhul võib vara koosseisu tuvastamine ja üleskirjutamine olla veelgi aeganõudvam, sest see hõlmab ka asja päraldisi ja muid kinnisasjal olevaid vallasasju. Olenevalt vara asukohast võib kaasnev ajakulu täituri jaoks olla väga suur. Suuremale kinnisasjale ja rohketele huvilistele kulub ka rohkem aega. Vara realiseerimise kulukaim osa on vara arestimine. Sellepärast ei oleks mõistlik neid toiminguid pankrotimenetluses uuesti tegema hakata ja vara realiseerimist võiks jätkata täitemenetluses sõltumata pankroti väljakuulutamisest.⁸⁶ Õiguskirjanduses on leitud, et menetluste ühtlustamine annab võimaluse kokku hoida menetluskulusid ning vähendada dubleerivaid toiminguid, sealhulgas vähendada ka kohtute halduskoolmust.⁸⁷

Täitemenetlusega jätkamine on vajalik pärast pankroti väljakuulutamist näiteks olukorras, kus tahetakse rahuldada nõuet pandieseme realiseerimise arvelt ja täitemenetlusega on juba enne pankrotimenetlust alustatud. Varasemalt ei võimaldanud pankrotiseadus täitemenetlusega jätkata ega juba tehtud toiminguid pankrotimenetluses arvestada. Selle tulemusena tekkis vajadus juba tehtud toimingud uuesti teha, et need oleksid kooskõlas pankrotiseadusest tulenenud nõuetega. Seega võis täitemenetluse lõpetamine ja pankrotimenetluses samade toimingute uuesti tegemine kujutada endast juba tehtud toimingute dubleerimist. Dubleerimine on aga nii ajaliselt kui ka rahaliselt koormav võlgniku ja võlausaldajate jaoks.⁸⁸ Enampakkumisega jätkamisel pankrotimenetluse kestel ei peaks pankrotihaldur sellele aega ega ressursse kulutama. Mõttetu oleks samu toiminguid dubleerida, kui nende tulem on sama.

On suur tõenäosus, et täitetoimingute peatamisel tuleb need toimingud teha hiljem uuesti, eriti siis kui need puudutavad vara realiseerimist. Sellises olukorras kuluks vara realiseerimiseks rohkem ressursse, kui võiks vajalik olla. Täitemenetluse või -toimingu jätkumine on eelkõige põhjendatav sellega, et menetluse üheaegsel läbiviimisel on võimalik vältida samasuguste

⁸⁶ Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 170-171.

⁸⁷ Lantin, P. Täitemenetluse ja pankrotimenetluse juhtpõhimõtete võrdlus ning sundmenetluste ühtlustamise võimalused. Magistritöö. Tallinn 2015, lk 53.

⁸⁸ Agarmaa, M., lk 57-58.

toimingute dubleerimist. Menetluste ühtlustamine tagab menetlusökonoomia põhimõtet, sest tänu sellele saab vähendada halduri töökoormust ja mõttetuid toimingute dubleerimisi ning ka kohtute halduskoormust – nii saab kokku hoida menetlustes kuluvat aega ja ka kulusid.

Seoses toimingute dubleerimise ärahoidmisega on täitemenetluse jätkamisel pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist pandiga tagamata pankrotivõlausaldajatele positiivne majanduslik mõju, sest nende nõuete rahuldamise määr suureneb. Kui toiminguid ei dubleerita, suurendab see omakorda pankrotivara hulka, mis jagatakse pankrotivõlausaldajate vahel laiali. Seega on muudatusel pankrotivõlausaldajatele positiivne mõju.⁸⁹

Täitemenetluse jätkumine pankrotimenetluse kestel ei tohiks olla põhjendatav vaid menetlusökonoomia põhimõttest lähtudes, sest kiirus ja kulude kokkuhoid ei saa olla menetlustes eesmärgiks omaette.⁹⁰ Oluline on arvestada nii võlgniku kui võlausaldajate huvide kaitsega. Vara kiire realiseerimine ja sellega seotud kulude kokkuhoid on ühest küljest küll positiivne, kuid seejuures peab arvestama, et võlgniku vastu esitatud nõuded saaks võimalikult suures ulatuses kaetud. Vara kiire realiseerimine võib paratamatult tähendada alla oma hinna müümist. Mida kiiremini täitur vara maha suudab müüa, seda väiksemad saavad olla ka seotud kulud, näiteks asja hoiustamine ja kulutatud tööaeg. Võlgnikule kuuluva vara müük peaks üldkokkuvõttes olema efektiivne, mitte lihtsalt kiire ja odav. Efektiivsus tähendab asja müüki võimalikult kõrge hinna ja ideaalis võimalikult madalate kuludega. Täite- ja pankrotimenetluses on tavaks müüa asjad enampakkumisel. Mida rohkem on pakkujaid, seda kõrgemaks kujuneb ka asja hind. Rohkemate pakkujate koondamiseks on vajalik teha enampakkumine teatavaks võimalikult paljudele huvilistele, mis omakorda tähendab kulutusi. Neid kulutusi tuleb paratamatult teha, et enampakkumine toimiks. Enampakkumise korraldajal oleks selle asemel lihtsam asi mõnes portaalis etteantud hinnaga maha müüa, eelduslikult madala, et müük kiire oleks. Parima hinna kujunemiseks on vaja teha kulutusi, heaks võimaluseks on enampakkumise korraldamine.

Lisaks menetlusökonoomia tagamisele võib täitemenetluse jätkumine olla vajalik ka vara väärtuse kaitseks. Nimelt võib realiseerimisega viivitamine mõjuda kahjulikult vara väärtusele. Näiteks saab tuua kiiresti rikneva kauba või vara, millele ostja leidmine võtab kaua aega. Samuti oleks mõttekas täitemenetlusega jätkata, kui vara müümise jaoks on juba olulisi kulutusi tehtud

⁸⁹ Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 192.

⁹⁰ Alekand, A. Täitemenetlusõigus, lk 56.

või edasine hoidmine tooks kaasa suuri kulutusi.⁹¹ Lisaks nõuab kiiremat realiseerimist ka vara, mis kaotab ajas kiiresti väärtust (PankrS 133 lg 3).

Vara müüki täitemenetluses, lähtudes PankrS § 133 lg-st 3, põhjendaks kohtupraktikast tulenevalt olukord, kus müüdavaks varaks on olnud laev ning laeva seismine sadamas suurendab iga päevaga märkimisväärselt võlgniku kohustuste suurust. Samuti leidis kohus, et ei saa välistada ohtu, mis tuleneb tugevast lainetusest ning võib kahjustada laeva ennast ning tuua kaasa omakorda täiendavaid kulusid. Kohus leiab, et laeva müügiga viivitamine ei ole kuidagi võlausaldajate huvides.⁹² Teiseks näiteks saab tuua juba aastaid kasutuses olnud ja suhteliselt amortiseerunud kontorimööbli ja –tehnikat, mille kiirem võõrandamine oli vajalik, et vältida igakuise kontoriruumi üüri maksmist, kus see väheväärtuslik mööbel seisis.⁹³ Kolmandaks, Viru Maakohus on leidnud, et olukorras, kus võlgnikul puuduvad rahalised vahendid sööda ostmiseks nuumsigadele, ei saa majanduslikult otstarbekaks lugeda juba realiseemiseks vajaliku eluskaalu saavutanud nuumsigade edaspidist söötmist, kuna nende edaspidine söötmine ei taga enam senist eluskaalu kasvu. Seega nende söötmiseks rahaliste vahendite kasutamine ei ole majanduslikult kasulik. Sellepärast kohus nõustus ajutise halduri taotlusega ja andis pankrotihaldurile õiguse võõrandada pankrotivara hulka kuuluvad nuumsead vastavalt vajadusele enne võlausaldajate esimest üldkoosolekut.⁹⁴ Lisaks on kohtupraktika järgi veel lubatud rakendada PankrS § 133 lg-s 3 sätestatud erandit kiiresti rikneva kauba puhul.⁹⁵

Kohtulahendites väljatoodud olukordades oleks täitemenetluse jätkamine pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist igati põhjendatav. Mida suurem summa asja eest täitemenetluse jätkumisel saadakse, seda paremini on kaitstud ka pankrotivõlausaldajate huvid, sest saadud tulem kantakse pankrotivarasse. Võlausaldajate jaoks oleks kahjulikum, kui vara jääks seisma ning kaotaks oma väärtust või koguks suuri säilituskulusid. Samuti on selle võimaluse puhul paremini kaitstud ka võlgniku huvid, kes saab oma kohustused eelduslikult suuremas ulatuses täidetud, kui seda vara realiseerimisega viivitamisel. Tänu täitemenetluse jätkumise võimalusele nii pärast ajutise halduri nimetamist kui pankroti väljakuulutamist on võimalik ka võlgniku vara vajadusel kiiremini realiseerida. Vastasel juhul võib toimuda

⁹¹ Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 61.

⁹² HMKm 2-16-5294.

⁹³ HMKm 2-13-41566.

⁹⁴ VMKm 2-20-922.

⁹⁵ HMKm 2-12-25816.

olukord, kus haldur peaks hakkama kohtutäituri vara võõrandamiseks juba tehtud toiminguid otsast peale tegema ning seetõttu vara väärtus väheneks või kulud suureneks.

Menetlusökonoomia põhimõtte tagamisele ja vara väärtuse säilitamisele lisaks oli praktikas pankrotiseaduse ja täitemenetluse seadustiku muutmise põhjuseks ka see, et varasema regulatsiooni kohaselt peatus pankrotiavalduse esitamisega alati täitemenetluses sundtäitmine ja võlgnikud kasutasid seda pahatahtlikult ära seoses pankrotiavalduse esitamisega.⁹⁶ Pankrotiavalduse võib esitada nii võlgnik kui ka võlausaldaja (PankrS § 9 lg 1). Võlausaldaja peab PankrS § 10 lg 1 kohaselt oma esitatud pankrotiavalduses põhistama võlgniku maksejõuetuse, samuti tõendama oma nõude olemasolu võlgniku vastu. Võlausaldaja põhistamise eeldused on sätestatud PankrS § 10 lg-s 2. Võlgnik peab PankrS § 13 lg 1 kohaselt oma pankrotiavalduses samuti oma maksejõuetuse põhistama. PankrS § 13 lg 2 alusel on põhistamiseks vajalik pankrotiavaldusele lisada seletus maksejõuetuse põhjuse kohta ja võlanimekirja. Lisaks sellele tuleks kirja panna ka vara nimekiri ja selle väärtus. Võlgniku puhul tähendab maksejõuetuse põhistamine seda, et ta peab selgitama, mis põhjustel ta maksejõetuks muutus ning lisama avaldusele ka võlanimekirja (PankrS § 13 lg 2). Põhjenduseks võib praktikas olla näiteks üle laenamine, kehv investeering või äriplaan, mis ei toiminud. Erinevalt võlausaldaja poolt pankrotiavalduse esitamisest, eeldatakse võlgniku poolt avalduse esitamisel PankrS § 31 lg 4 järgi, et ta on maksejõetu. Seetõttu ei ole võlgnikutel pahatahtlikult, ilma otsese vajaduseta, avalduse esitamine ka probleemiks, et sellega täitemenetlus peatada. Muudetud regulatsiooni kohaselt ei pea täitemenetlus enam pankrotiavalduse esitamisel alati peatuma.

Varasemalt kehtinud õiguse pahatahtlikult ärakasutamine esines näiteks olukordades, kus kohtutäitur kuulutas välja võlgniku vara enampakkumise ning võlgnik esitas pankrotiavalduse selle nurjamiseks ning kohtuvaidluste põhjustamiseks. Võlgnikul oli täitemenetluse peatamise tulemusel võimalik oma asja edasi kasutada kas isiklikel või ärilistel eesmärkidel. Aeg, mis pärast avalduse esitamist kulub pankroti väljakuulutamiseks, võib olla väga pikk. Võlausaldaja huvid võisid sellises olukorras saada ebamõistlikult kahjustada.⁹⁷ Selline tegutsemisviis kahjustab ka teiste pankrotivõlausaldajate huve.

⁹⁶ Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 61.

⁹⁷ *Ibidem*, lk 61-62.

Võlgniku negatiivne huvi pankrotiavaldus esitada, et enda jaoks ebasobivaid olukordi vältida, tuleneb ka sellest, et täitemenetluse seiskumise või lõpetamisega seoses võib seiskuda või lõppeda ka võlgniku suhtes käiv kohtumenetlus. Nimelt tuleneb PankrS § 20 lg-st 3, et käsutuskeelu kohaldamise korral peatub enne käsutuskeeldu alanud kohtumenetlus, milles võlgnik osaleb hageja või kostjana, kui kohtumenetlus puudutab võlgniku vara, mis pankroti väljakuulutamise korral muutuks pankrotivaraks. Kohtumenetlus peatub kuni pankrotiavalduse lahendamiseni. Pankroti väljakuulutamise järel võidakse aga varalised hagid, kus võlgnik on kostjaks, üldse vaatamata jätta. Võlgnik võib niiviisi ära hoida enda jaoks negatiivse mõjuga kohtulahendi.

Täitetoimingu või -toimingute osaliselt peatamine võib olla vajalik juhul, kui peatamine on mõistlik mingi vara suhtes, kuid muude varade osas mitte või kui võlgniku sissetulekutest kinnipidamise jätkamine on vajalik, kuid tema vara realiseerimisega jätkamine ei ole mõistlik. Vastavalt TMS § 47 lg-e 1² esimesele ja teisele lausele edastab kohtutäitur täitemenetluse peatamise korral täitemenetluse peatamise otsuse viivitamata kolmandale isikule, kes täidab võlgniku vara suhtes kohtutäituri arestimisakti. Täitemenetluse peatamise ajaks peatub arestimisakti alusel nõude täitmine. Vaid asjaolu, et võlgnik on kohtule esitanud pankrotiavalduse ning kohus on määranud ajutise halduri, ei tohiks anda võlgnikule võimalust sissetulekute kasutamiseks üle seaduses kehtestatud mittearestitava määra, kuna see kahjustab sissenõudjat.⁹⁸ Sissetulekute arestimisega seotud toimingud saavad kõne alla tulla üksnes ajutise halduri nimetamisel. Pärast pankroti väljakuulutamist saab kohtutäitur toiminguna läbi viia vaid enampakkumisi.

Kokkuvõttes saab järeldada, et täitemenetluse jätkumise vajalikkus on eelkõige põhjendatav menetlusökonoomia põhimõttega. Otstarbekam näiteks täitemenetluses juba alustatud enampakkumine lõpule viia, selle asemel, et täitmine pooleli jätta ja pankrotimenetluses sama asja müügiga otsast peale alustada. Nii saab vältida ressursimahukate toimingute dubleerimist. Nii täite- kui pankrotimenetluses müüakse pankrotivara reeglina enampakkumisel, seega peaks enampakkumise jätkumisel täitemenetluses tulemus olema eelduslikult sarnane ja pankrotivara selle tõttu ei vähene ja võlausaldajate huve ei kahjustata. Lisaks menetlusökonoomiale on täitemenetluse jätkumise vajaduse üle otsustades on oluline arvestada nii võlgniku kui võlausaldajate huvide kaitsega. Täitemenetluse jätkamine võib olla vajalik ka vara väärtuse kaitseks, sest enampakkumise viibimisel võib alaneda asja hind või hoiustamise kulud võivad

⁹⁸ *Ibidem*, lk 61-62.

ebamõistlikult suured olla. Mida suurema summa eest vara realiseeritakse, seda paremini on kaitstud võlgniku ja pankrotivõlausaldajate huvid, sest täitemenetluse tulemi peab pankrotivarasse üle kandma. Täitemenetluse automaatne peatumine seoses pankrotimenetlusega ei tohiks anda võlgnikule eelist oma vara kasutamiseks ja käsutamiseks ning menetluse venitamiseks, sest see kahjustaks võlausaldajate huve, sest võlgniku vara väärtus tõenäoliselt väheneks selles olukorras. Samuti kahjustaks võlausaldajat ebamõistlikult see, kui võlgnikul on mingiks perioodiks vabadus kasutada oma sissetulekuid ilma arestimise piiranguteta.

Täitemenetluse jätkamine pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist, nagu ka vara tavapärane realiseerimine nii täite- kui pankrotimenetluses, seostub eelkõige kohtutäituri poolt juba alustatud enampakkumise jätkamisega. Enampakkumisel peab aga määrama ka alghinna – järgneva peatüki teemaks on täituri ja halduri pädevus selles osas.

2.3. Kohtutäituri ning ajutise halduri ja pankrotihalduri pädevus enampakkumise alghinna määramisel

Täitemenetluse jätkumine on eelkõige põhjendatud siis, kui võlgniku vara osas on juba käimas enampakkumine. Põhiline müügiviis nii täite- kui ka pankrotimenetluse puhul ongi enampakkumine. Pankrotimenetluses viiakse enampakkumine läbi täitemenetluse seadustikus sätestatud korras, kui pankrotiseadusest seadusest ei tulene teisiti (PankrS § 136 lg 1). Enampakkumisel vara alghinna määramise osas on nendest menetlustes teatud erisused. Järgnevalt on uuritud, kuidas kujuneb vara õiglane hind täitemenetluse jätkamisel pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist ning kuidas see hind kooskõlastatakse.

Täitemenetluses hinnatakse asi arestimisel ja asja hind märgitakse arestimisakti. Arestitud asjad hinnatakse võlgniku ja sissenõudja kokkuleppel. Kui võlgnik ja sissenõudja ei saavuta asjade hindamises kokkulepet, samuti kui vähemalt üks nendest ei ole arestimise juures, hindab vara kohtutäitur. Kohtutäitur lähtub asja hindamisel selle harilikust väärtusest, arvestades muu hulgas asja koormavaid kolmandate isikute õigusi ja nende võimalikku lõppemist. Kui asja hindamine osutub raskeks, laseb kohtutäitur vara väärtuse hinnata eksperdil (TMS § 74 lg-d 1-6). TMS § 82 lg 1 kohaselt on enampakkumisel asja alghinnaks hindamise tulemusena saadud ja arestimisakti märgitud hind.

Kohtutäituril on TMS § 82 lg 2 alusel õigus muuta alghinda pärast enampakkumise kuulutuse ilmumist esitatud õiguste avaldamise ja põhistamise alusel, kui arestimisaktis märgitud hind ilmselt erineb turuhinnast. Alghinna määramisel ei arvestata õigust, millest pärast enampakkumise kuulutuse avaldamist ei teatata või mida ei põhistata. Enne alghinna muutmist küsib kohtutäitur TMS § 82 lg 3 kohaselt sissenõudja ja võlgniku seisukohta selle suhtes. Täitemenetluse jätkumisel pankrotimenetluse kestel peaks kohtutäitur alghinna muutmisel küsima võlgniku asemel pankrotihalduri seisukohta, sest pärast pankroti väljakuulutamist esindab võlgnikku haldur (PankrS § 35, § 36).

TMS § 100 lg-st 5 tulenevalt toimub kordusenampakkumine esimese enampakkumise jaoks ettenähtud korras. Kohtutäitur võib asjad alla hinnata, kuid mitte rohkem kui 25 protsenti eelmise enampakkumise alghinnaga võrreldes, küsides hinna alla hindamise kohta eelnevalt võlgniku ja sissenõudja seisukohta ning enampakkumise jätkumisel pankroti kestel võlgniku asemel pankrotihalduri seisukohta. Asju ei või alla hinnata rohkem kui 70 protsenti esimese enampakkumise alghinnast. Täitemenetluse jätkamisel pärast pankroti väljakuulutamist võib seega asja alla hinnata kuni 70 protsenti, võrreldes esialgse hinnaga.

Pankrotimenetluses määrab enampakkumisel vara alghinna PankrS § 136 lg 2 alusel haldur, kooskõlastades selle pankrotitoimkonnaga ning PankrS § 136 lg 3 kohaselt võib haldur vara alghinda kordusenampakkumise läbiviimisel vähendada kuni 50 protsenti. Suuremas ulatuses võib alghinda vähendada üksnes pankrotitoimkonna nõusolekul. Asju ei või alla hinnata rohkem kui 70 protsenti esimese enampakkumise alghinnast (TMS § 100 lg 5). Kui täitemenetlus jätkub pankrotimenetlusega paralleelselt, kehtib eelnevas lõigus väljatoodud regulatsioon, enampakkumise alghinna alandamisega tegeleb täitur ning hinna alandamiseks suuremas ulatuses kui 50 protsenti ei ole vaja pankrotitoimkonna nõusolekut.

Kui kohus on otsustanud TMS § 51¹ lg 1 alusel lubada täitemenetluses juba välja kuulutatud enampakkumisega jätkamise kohtutäituril, jääb kehtima alghind, mis on täitemenetluses määratud. Eelduslikult kujuneb hind võlgniku ja sissenõudja kokkuleppel, kui seda ei saavutata, siis määrab asjale hinna täitur. Seega ei ole pankrotitoimkonnal ega halduril täitemenetluses alustatud enampakkumise jätkumisel pankrotimenetluse kestel võimalust alghinna osas kaasa rääkida. Küll aga tekib see võimalus kordusenampakkumise korral, kus kohtutäituril on kohustus hinna alandamiseks küsida sissenõudja ja pankrotihalduri seisukohta. Lisaks peaks

pankrotihalduril olema võimalus kaasa rääkida enampakkumise alghinna muutmisel, kui täitur muudab alghinda, sest see erineb turuhinnast (TMS § 82 lg 2 ja 3).

Enampakkumise jätkamisel pärast pankroti väljakuulutamist ei ole pankrotimenetlusega seotud isikutel võimalik seda hinda enam muuta. Sellises olukorras peaks neil olema vähemalt võimalus juba määratud algne hind vaidlustada, kui nad leiavad, et see on ebaõiglane ega vasta asja tegelikult väärtusele. Kaabeõigus täituri tegevuse peale on reguleeritud TMS §-s 217, mille lg-st 1 tuleneb, et kohtutäituri otsuse või tegevuse peale täitedokumendi täitmisel või täitetoimingu tegemisest keeldumisel võib täitemenetluse osaline esitada kohtutäiturile kaebuse kümne päeva jooksul alates päevast, kui kaebuse esitaja sai teada või pidi teada saada otsuse või toimingu tegemisest, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Antud normi järgi oleks enampakkumise hinna vaidlustamiseks õigus vaid täitemenetluse osalistel. Kaabeõigusega isikute ring olema täitemenetluse jätkumisel pankrotimenetluse kestel laiem, sest enampakkumisega on seotud laiem isikute ring kui vaid täitemenetluse osalised. Pärast pankroti väljakuulutamisel peaks enampakkumise alghinna osas olema kaabeõigus pankrotihalduril, sest haldur peab esindama pankrotivõlgnikut ja tema nimel ka kaebused esitama (PankrS § 35, § 36). Ebaõiglaselt madal alghind ja seetõttu madal müügihind kahjustaks nii võlausaldajate kui ka võlgnike huve, sest pankrotivarasse laekuks vähem raha, mille arvelt nõudeid rahuldada. Kui kaebuse esitaja ei ole rahul täituri tehtud otsusega, on TMS § 218 lg-e 1 alusel võimalik esitada otsuse kättetoimetamisest arvates kümne päeva jooksul kaebuse maakohtule, kelle tööpiirkonnas kohtutäituri büroo asub. Ilma eelnevalt kohtutäiturile kaebust esitamata kohtule kaevata ei saa.

Kui enampakkumine jätkub PankrS § 17 lg 3 alusel pärast ajutise halduri nimetamist, jääb samuti kehtima kohtutäituri poolt täitemenetluses määratud alghind. Sarnaselt pankrotihaldurile ei ole ajutisel halduril täitemenetluses alustatud enampakkumise jätkumisel pankrotimenetluse kestel võimalust alghinna osas kaasa rääkida, sest alghind on täituri poolt juba määratud, kuid ajutisel halduril võiks sarnaselt pankrotihalduriga olla võimalus pärast ajutise halduri nimetamist vaidlustada võlgniku ja võlausaldaja huvides täituri poolt määratud enampakkumise alghind, kuigi kehtiva seadusandluse kohaselt ajutisel halduril sellist kaabeõigust ei ole (PankrS § 22).

Kokkuvõtlikult, lubades täituril jätkata täitemenetluses juba välja kuulutatud enampakkumisega pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist, jääb kehtima

alghind, mis on täitemenetluses määratud ning pankrotitoimkonnal ega halduril täitemenetluses alustatud enampakkumise jätkumisel pankrotimenetluse kestel võimalust alghinna üle otsustada. Kuid kordusenampakkumise korral on kohtutäituril kohustus hinna alandamisel küsida sissenõudja ja pankrotihalduri seisukohta. Algse enampakkumise alghinna peale on võimalik esitada kaebus TMS § 217 lg-e 1 alusel, kuid selle sätte järgi oleks enampakkumise hinna vaidlustamiseks õigus vaid täitemenetluse osalistel. Kaabeõigusega isikute ring peaks olema täitemenetluse jätkumisel pankrotimenetluse kestel laiem, sest enampakkumisega on seotud laiem isikute ring kui vaid täitemenetluse osalised. Kui kaebuse esitaja ei ole rahul täituri tehtud otsusega, on TMS § 218 lg-e 1 alusel võimalik esitada otsuse kättetoimetamisest arvates kümne päeva jooksul kaebuse maakohtule, kelle tööpiirkonnas kohtutäituri büroo asub. Kuid ilma eelnevalt kohtutäiturile kaebust esitamata kohtule kaevata ei saa.

Enampakkumise ning üldisemalt täitemenetluse jätkumisel pärast ajutise halduri nimetamist või pankrotimenetlusega üheaegselt tekib küsimus, kuidas sellises olukorras jaotuvad kohtutäituri, ajutise halduri ja pankrotihalduri tasud.

2.4. Kohtutäituri ning ajutise halduri ja pankrothalduri tasud

Menetluste üheaegsel läbiviimisel tõusetub paratamatult ka küsimus kohtutäituri ja pankrotihalduri tasude ja nende jaotumise kohta. Kui kohus on lubanud täituril sõltumata pankroti väljakuulutamisest jätkata enampakkumisega, peab kohtutäitur TMS § 51¹ lg-st 2 tulenevalt enampakkumiselt saadud müügitulemist maha arvestama oma tasu ning ülejäänud summa kantakse pankrotivarasse. See hõlmab kõiki täitemenetluse seadustikus ja kohtutäituri seaduses nimetatud täitekuluseid ja kohtutäituri tasusid (TMS § 37 lg 1, KTS § 29 lg 1).⁹⁹ Samuti tekib küsimus, kas ja millised on erisused ajutise halduri tasu maksmise osas.

Kohtutäituri ametitoimingud on kohtutäituri seaduse¹⁰⁰ (edaspidi KTS) § 28 lg-e 1 järgi tasulised. Kohtutäituri tasu võib koosneda menetluse alustamise tasust, menetluse põhitasust ja täitetoimingu lisatasust (KTS § 29 lg 1). Seega on enampakkumise läbiviimisest tulenevalt kohustus maksta täiturile selle eest tasu. Menetluse alustamise tasu on KTS § 30 lg 1 kohaselt kohustatud maksma võlgnik, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Sama normi teisest lõikest

⁹⁹ *Ibidem*, lk 63.

¹⁰⁰ Kohtutäituri seadus. – RT I, 22.12.2021, 17.

tuleneb, et täitemenetluses tasub menetluse põhitasu võlgnik, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Muude ametitoimingute eest tasub menetluse põhitasu isik, kes taotleb ametitoimingu tegemist, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Seega lasub võlgnikul üldreeglina kohustus tasuda kohtutäiturile tehtud töö eest tasu.

Kui täitmiseks esitatakse täitedokument, millega võlgnik kohustub sissenõudjale tasuma rahasumma, arvutatakse kohtutäituri põhitasu ja kohtutäituri tasu ettemaks nõude summa järgi, KTS-s on selle jaoks vastav tabel (KTS § 35 lg 1). Kui täitmisel olev rahaline nõue nõutakse sisse osaliselt, on kohtutäituril õigus saada põhitasu üksnes summas, mis on võrdeline sissenõutud summaga (KTS § 32 lg 5). Vastasel juhul saaksid sissenõudja huvid kahjustada, kui oluline osa või lausa kõik sissenõutud summaks läheks vaid täiturile.

Enampakkumise korraldamise, läbiviimise ja tulemi jaotamise eest, kui seda on teinud kohtutäitur, on kohtutäituril õigus nõuda lisatasu kuni 5 protsenti vara müügihinnast, kuid mitte rohkem kui 3000 eurot. Lisatasu nõuda ei ole õigust enampakkumise nurjumise korral, välja arvatud siis, kui enampakkumine nurjus ostja poolt ostusumma tasumata jätmise tõttu. Sel juhul on kohtutäituril õigus saada lisatasuna 5 protsendi suurune summa ostja tasutud tagatisrahast. Lisatasu väljamõistmise otsus väljastatakse võlgnikule ja sissenõudjale pärast enampakkumise lõppu ning tasu võetakse tulemi jaotamisel täitemenetluse seadustikus sätestatud korras (KTS § 45 lg 1 ja 2).

Ajutisel halduril on PankrS § 23 lg-e 1 alusel õigus saada oma ülesannete täitmise eest tasu, mille suuruse määrab kohus, samuti nõuda oma ülesannete täitmiseks tehtud vajalike kulutuste hüvitamist, mida tasu ei kata. Tasu suuruse määramisel arvestab kohus ajutise halduri ülesannete mahtu ja keerukust ning ajutise halduri kutseoskusi. Kohus kontrollib ajutise halduri ülesannete täitmiseks tehtud kulutuste põhjendatust ja kinnitab vajalike ning põhjendatud kulutuste suuruse. Tasu suuruse arvutamise aluseks on PankrS § 23 lg 2 kohaselt ülesannete täitmisele kuluv aeg.

Pankrotihalduril on PankrS § 65 lg-e 1 kohaselt õigus saada tasu oma ülesannete täitmise eest. Halduri tasu arvestatakse PankrS § 65 lg-e 2 järgi pankrotivara müügist ja tagasivõitmisest, samuti halduri muu tegevuse tulemusena pankrotivarasse laekunud ja pankrotivara hulka arvatud rahast lähtudes. Tasu suuruse määramisel arvestab kohus töö mahtu, keerukust ja halduri kutseoskust. Haldur peab pidama oma ülesannete täitmiseks kulunud aja

arvestust. Halduri tasu arvestamisel ei võeta arvesse raha, mis oli võlgnikul pankroti väljakuulutamise ajal või mis on saadud halduri tegevusest sõltumata.

Nii kohtutäitur kui ajutine haldur ja pankrotihaldur peavad saama tasu tehtud töö eest. Seega kui täitemenetluse jätkumisel pankrotimenetluse kestel viib juba alustatud enampakkumise läbi täitur, ei ole ajutisel halduril ega pankroti halduril alust sellega seoses tasu saada. Pankrotivõlausaldajate jaoks ei oma tasude osas tähtsust, kas enampakkumise viib läbi täitur või haldur. Enne, kui täitur kannab täitemenetluse tulemi pankrotivarasse, arvestab ta sellest summast maha oma tasud (TMS § 51¹ lg 2). Kui enampakkumise viiks läbi haldur, oleks tema tasu samuti eelisjärjekorras enne jaotise alusel tehtavaid väljamakseid pankrotivarast mahaarvestatav (PankrS § 146 lg 1 p 4).

Täitemenetluse osalistel on TMS § 217 lg 1 alusel õigus esitada kaebus kohtutäituri otsuse või tegevuse peale. Pankrotihaldur võib TMS § 51¹ alusel kohtutäituri otsuse peale kohtutäituri tasu ja täitekulude väljamõistmise kohta esitada kohtutäiturile kaebuse.

Haldurile on antud võlgniku ja sissenõudja kõrval õigus esitada kaebus täituri tasude osas, sest teatud juhtudel ei ole võlgnikul ega sissenõudjal huvi kohtutäituri tasu ega täitekulude õiglase suuruse hindamiseks. Näiteks saab tuua olukorra, kus võlgnikku ähvardab pankrot. Sellisel juhul ei muudaks kohtutäituri ja täitekulude vaidlustamine oluliselt tema varalist seisut. Üldjuhul pankroti väljakuulutamise tulemusel lõpetatakse juriidilisest isikust võlgnik ning tavaliselt taotleb füüsilisest isikust võlgnik kohustustest vabastamist. Sissenõudja võib esitada kaebuse kohtutäituri tasu ja täitekulude osas pigem sel juhul, kui ta ei saa oma nõuet täies ulatusest rahuldatud. Väiksemate nõuetega sissenõudjad aga ei pruugi üldse tasude ja kulude kohta kaebust esitada. Halduri ülesanne on aga seista kõikide võlausaldajate kollektiivse huvi eest ning seetõttu on talle kaebeõiguse andmine ka vajalik. Täiturite tasu võib kujuneda ebamõistlikult suureks. Halduri õigusega esitada kohtutäituri tasu ja täitekulude kohta kaebus on tagatud sisuline kontroll täituri tasu ja täitemenetluse kulude põhjendatuse üle. Vastav õigus on halduril kõrvuti sissenõudja ja võlgnikuga ning täitemenetluse seadustikus sätestatud korras. Kaebeõigus on nii ajutisel halduril kui halduril. Kohtutäitur saab halduri kaasamise vajadusest teada kohtumäärusest, millega otsustatakse täitemenetluse jätkamine.¹⁰¹

¹⁰¹ Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 63.

Eeltoodust järeldub kokkuvõtlikult, et täitur, ajutine haldur ja haldur peavad saama tasu tehtud töö eest. Seega kui täitemenetluse jätkumisel pankrotimenetluse kestel viib juba alustatud enampakkumise läbi täitur, ei ole halduril alust sellega seoses tasu nõuda. Pankrotivõlausaldajate jaoks ei oma tasude osas tähtsust, kas enampakkumise viib läbi täitur või haldur. Enne, kui täitur kannab täitemenetluse tulemi pankrotivarasse, arvestab ta sellest summast maha oma tasud. Kui enampakkumise viiks läbi haldur, oleks tema tasu samuti eelisjärjekorras pankrotivarast mahaarvestatav. Täitemenetluse osalistel on TMS § 217 lg 1 alusel õigus esitada kaebus kohtutäituri tasu osas. Pankrotihaldur võib TMS § 51¹ alusel kohtutäituri otsuse peale kohtutäituri tasu ja täitekulude väljamõistmise kohta esitada kohtutäiturile kaebuse. Halduri õigusega esitada kohtutäituri tasu ja täitekulude kohta kaebus on tagatud sisuline kontroll täituri tasu ja täitemenetluse kulude põhjendatuse üle. Vastav õigus on halduril kõrvuti sissenõudja ja võlgnikuga ning täitemenetluse seadustikus sätestatud korras. Kaebeõigus on nii ajutisel halduril kui halduril. Kohtutäitur saab halduri kaasamise vajadusest teada kohtumäärusest, millega otsustatakse täitemenetluse või täitetoimingu jätkumine.

Käesolevast peatükist lähtudes on menetlusosalistel kaebeõigus ajutise halduri ja pankrotihalduri ja kohtutäituri tasude osas. Järgnevas peatükis on küsimuseks, millistel juhtudel on võimalik vaidlustada täitemenetluse jätkamine pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist.

2.5. Kaebeõigus täitemenetluse jätkamise peale pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist

Kui kohus on võtnud pankrotiavalduse menetlusse, otsustab kohus kümne päeva jooksul ajutise halduri nimetamise, tehes selle kohta määruse (PankrS § 15 lg 1). Sama määrusega otsustab kohus põhjendatud juhul täitemenetluse või täitetoimingu jätkamise (PankrS § 17 lg 3). Kui kohus nimetab ajutise halduri, siis selle määruse peale kaevata ei saa. Ajutise halduri nimetamata jätmise määruse peale aga võib pankrotiavalduse esitanud isik esitada määruskaebuse (PankrS § 15 lg 5). Kui kohus otsustab ajutise halduri nimetamisel lubada täitemenetlusega jätkata, ei ole võimalik selle peale kaebust esitada.

Nagu ajutise halduri nimetamise kohta teeb kohus määruse, kuulutab kohus ka pankroti välja määrusega (PankrS § 31 lg 5). Pankroti väljakuulutamisel otsustab kohus ka täitemenetluse

jätkamise vastavalt täitemenetluse seadustiku §-s 51¹ sätestatule (PankrS § 31 lg 6). Pankrotimääruse peale võivad võlgnik ja pankrotiavalduse esitanud võlausaldaja esitada määruskaebuse 15 päeva jooksul pankrotiteate avaldamisest. Ringkonnakohus lahendab määruskaebuse põhjendatud määrusega. Haldur ei või võlgniku nimel määruskaebust esitada ega võlgnikku määruskaebuse läbivaatamisel esindada (PankrS § 32). Seega on kaebeõigus pankrotimääruse suhtes, kus on otsustatud täitemenetluse jätkumine, võlgnikul ja pankrotiavalduse esitanud võlausaldajal.

Riigikohtu tsiviilkolleegium on selgitanud, et juhul, kui kohus ei ole otsustanud pankroti väljakuulutamisel täitemenetluse jätkamise üle TMS §-s 51¹ sätestatu kohaselt, siis saab kohus selle otsustada avalduse esitamisel täiendava määrusega TsMS § 448 lg 1 p 1 ja § 463 lg 2 alusel. Vastava avalduse võib esitada ka täitemenetlust läbiviiv kohtutäitur. Täidetud peavad olema täiendava määruse tegemise seaduses sätestatud eeldused.¹⁰² TsMS § 448 lg 1 p 1 kohaselt võib asja otsustanud kohus menetlusosalise taotlusel või omal algatusel teha täiendava otsuse, kui mõni esitatud nõue või taotlus on jäänud lahendamata. Siinjuures loetakse seda täiendavat otsust määruseks, sest TsMS § 463 lg 2 alusel kohaldatakse määrusele vastavalt otsuse kohta sätestatut, kui seadusest või määruse olemusest ei tulene teisiti.

Kui üldjuhul ei saa otsuse teinud kohus TsMS § 447 lg 1 kohaselt pärast otsuse avalikult teatavakstegemist seda tühistada ega muuta, siis TsMS § 447 lg 2 alusel on kohtul määrusega võimalik otsuses parandada kirja- ja arvutusvead ning ilmsed ebatäpsused, mis ei mõjuta otsuse sisu. Kui kohtulahendis on sisulisi puudusi, eelkõige on lahendamata jäänud mõni nõue või taotlus, võib kohus teha täiendava otsuse §-s 448 sätestatud tingimustel.¹⁰³ Selleks, et kohus saaks teha täiendava määruse täitemenetluse jätkumise kohta, peab kohtule olema esitatud selle jaoks juba pankrotimääruse tegemisel avaldus. Täiendava määruse võib kohus teha kas poole taotluse alusel või ka omal algatusel. Täiendava määruse tegemiseks peab kohus olema jätnud esitatud nõude ekslikult lahendamata.¹⁰⁴

Täiendavat otsust on TsMS § 448 lg 1 p-i 1 kohaselt võimalik teha esmajoones juhul, kui kohus ei ole resolutsioonis võtnud seisukohta mõne esitatud nõude kohta. Selline olukord saab lisaks lihtsalt unustamisele tekkida ka korduva ja ebaülevaatliku hagi muutmise korral. Täiendava

¹⁰² RKTkm 2-21-3787, p 14.2.

¹⁰³ RKTkm 3-2-1-92-11, p 16.

¹⁰⁴ Kõve, V. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne. § 448. Täiendav otsus. — https://tsiviilkohtumenetluse-seadustik-ii.juuraveeb.ee/sisu/47609/448_taiendav_otsus (02.04.2022).

otsuse saab teha nii juhul, kui kohus ei ole nõuet või taotlust üldse käsitletud, kui ka juhul, kui kohus on seda teinud üksnes põhjendavas osas. Täiendava otsuse või antud juhul määruse tegemise avalduse võib PankrS § 448 lg 2 esimese lause järgi esitada otsuse kättetoimetamisest alates kümne päeva jooksul. Avalduse alusel täiendava otsuse tegemiseks TsMS kohtule tähtaega ei sätesta.¹⁰⁵

TsMS § 448 lg 5 järgi on täiendav otsus täiendatava otsuse osa ja täiendavat otsust võib vaidlustada nagu muud otsust. Kuna täiendavat määrust tuleb pidada pankrotimääruse osaks, siis saab seda vaidlustada pankrotiseaduses sätestatud korras. PankrS § 5 lg 1 järgi võib pankrotimenetluses tehtud kohtumääruse peale esitada määruskaebuse pankrotiseaduses ettenähtud juhtudel. Sama paragrahvi lõike 2 järgi saab ringkonnakohtu määruse peale määruskaebuse kohta edasi kaevata üksnes siis, kui see on pankrotiseaduses ette nähtud.¹⁰⁶ Seega on täiendava määruse peale, millega kohus otsustab täitemenetluse jätkamise, kaebeõigus nendel menetlusosalistel, kellel oleks õigus kaevata ka algse täiendatava määruse peale. Nagu eespool mainitud, on pankrotimääruse peale PankrS §-st 32 tulenevalt võlgnikul ja pankrotiavalduse esitanud võlausaldajal. Haldur ei või võlgniku nimel määruskaebust esitada ega võlgnikku määruskaebuse läbivaatamisel esindada. Seega on täiendava määruse peale kaebeõigus samuti ainult võlgnikul ja pankrotiavalduse esitanud võlausaldajal.

Kui kohus ei rahulda täiendava määruse tegemise taotlust, siis TsMS § 448 lg-e 6 järgi teeb kohus taotluse rahuldamata jätmise kohta määruse. Sama paragrahvi kohaselt võib maakohtu või ringkonnakohtu täiendava otsuse tegemisest keeldumise määruse peale esitada määruskaebuse. Maakohtu määruse peale esitatud määruskaebuse kohta tehtud ringkonnakohtu määruse peale ei saa Riigikohtule edasi kaevata.

Olukorras, kus kohtutäitur peab viima läbi kordusenampakkumise täitemenetluses pankrotimenetluse kestel, kuid ta ei tee selleks midagi, on pankrotihalduril võimalus esitada kohtutäituri tegevusetuse peale kaebus TMS § 217 alusel kohtutäiturile endale. Teine võimalus on pankrotihalduril pöörduda kohtu poole, et täitemenetlus lõpetada (TsMS § 475 lg 1 p 12², § 476 lg 1), sest täitemenetluse jätkumine ei ole sellises olukorras enam põhjendatav. Seejärel saab haldur ise pankrotimenetluse raames asja enampakkumise läbi viia.

¹⁰⁵ Kõve, V. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne. § 448. Täiendav otsus.

¹⁰⁶ RKTkm 2-21-3787, p 13.

Kokkuvõttes selgub, et täitemenetluse jätkamise peale pärast pankroti väljakuulutamist on võimalik esitada kaebus, kuid pärast ajutise halduri nimetamist kaebuse esitamine võimalik ei ole. Kui kohus on võtnud pankrotiavalduse menetlusse, otsustab kohus kümne päeva jooksul ajutise halduri nimetamise, tehes selle kohta määruse (PankrS § 15 lg 1). Sama määrusega otsustab kohus põhjendatud juhul võib täitemenetluse või täitetoimingu jätkamise (PankrS § 17 lg 3). Kui kohus nimetab ajutise halduri, siis selle määruse peale kaevata ei saa. Ajutise halduri nimetamata jätmise määruse peale aga võib pankrotiavalduse esitanud isik esitada määruskaebuse (PankrS § 15 lg 5). Kui kohus otsustab ajutise halduri nimetamisel lubada täitemenetlusega jätkata, ei ole võimalik selle peale kaebust esitada. Nagu ajutise halduri nimetamise kohta teeb kohus määruse, kuulutab kohus ka pankroti välja määrusega (PankrS § 31 lg 5). Pankroti väljakuulutamisel otsustab kohus ka täitemenetluse jätkamise vastavalt täitemenetluse seadustiku §-s 51¹ sätestatule (PankrS § 31 lg 6). Pankrotimääruse peale võivad võlgnik ja pankrotiavalduse esitanud võlausaldaja esitada määruskaebuse 15 päeva jooksul pankrotiteate avaldamisest. Juhul, kui kohus ei ole otsustanud pankroti väljakuulutamisel täitemenetluse jätkamise üle TMS §-s 51¹ sätestatu kohaselt, siis saab kohus selle otsustada avalduse esitamisel täiendava määrusega TsMS § 448 lg 1 p 1 ja § 463 lg 2 alusel. Täiendavat määrus on võimalik vaidlustada nagu muud määrust.

3. PANDIPIDAJAST

VÕLAUSALDAJA

TASAARVESTUSÕIGUS TÄITEMENETLUSE JÄTKAMISEL PÄRAST PANKROTI VÄLJAKUULUTAMIST

3.1. Tulemi jaotamine täite- ja pankrotimenetluses

Täitemenetluses on nõude täitmise aluseks täitedokument (TMS § 2 lg 1). Täitemenetluses jaotab kohtutäitur asjade müügist laekunud tulemi sissenõudjate ja muude õigustatud isikute vahel pandiõiguse tekkimise järjekorras või sissenõudjate kokkuleppe alusel. Ühel ajal tekkinud pandiõigustel on tulemi jaotamisel sama järjekoht. Kohtutäitur kannab raha sissenõudjatele ja teistele tulemis osalemiseks õigustatud isikutele üle kümne tööpäeva jooksul raha kohtutäituri ametialasele kontole laekumisest või jaotuskava puhul alates selle kinnitatuks lugemisest, kuid mitte enne täitemenetluses kinnisasja ostmise rahastamiseks krediidasutuse poolt antud laenu maksmise kohustuse täitmise tagamiseks kinnistusraamatusse kantava hüpoteegi sissekandmist (TMS § 105 lg 1 ja 2). Kui saadud tulemist ei jätku kõigi nõuete rahuldamiseks ning sissenõudjad ei jõua raha jaotamise suhtes kokkuleppele, korraldab kohtutäitur tulemi jaotamise täitemenetluses osalevate sissenõudjate vahel jaotuskava alusel (TMS § 106 lg 1).

Pankrotimenetluses on PankrS § 100¹ lg-e 1 järgi nõude olemasolu võimalik tõendada ja kaitsta kirjalikus menetluses.¹⁰⁷ Pankrotivõlausaldajate nõuete kaitsmine on pankrotimenetluse kesksemaid ja olulisemaid protseduure, sest selle käigus selguvad võlausaldajate nõuded ja nende suurus võlgniku vastu. Nõuete kaitsmisel kindlaks määratud nõude alusel on võlausaldajal õigus saada hüvitist pankrotivara arvelt, lisaks sõltub nõude suurusest võlausaldaja häälte arv, mis on oluline võlausaldajate üldkoosoleku otsuste vastuvõtmisel.¹⁰⁸

Pankrotihalduri peab ühe kuu jooksul alates nõuetest teatamise tähtaja saabumisest (PankrS § 93 lg 1) koostama võlausaldajate nimekirja, mis esitatakse võlausaldajatele tutvumiseks. Võlausaldajate nimekiri peab sisaldama PankrS § 100¹ lg-e 2 punktides 1–10 nimetatud andmeid, sealhulgas ka andmeid võlausaldajate häälte arvu kohta (PankrS § 100¹ lg 2 p 10). Pankrotihaldur teavitab väljaandes Ametlikud Teadaanded võlausaldajate nimekirjaga tutvumise ja vastuväidete esitamise võimalusest (PankrS § 100¹ lg 3). Nimekirjaga tutvumiseks

¹⁰⁷ Alekand, A. Täitemenetlusõigus, lk 12.

¹⁰⁸ Varusk, M. Võlausaldajate nõuete nimekirja kinnitamine pankrotimenetluses. – Juridica VI/2021, lk 456.

ja vastuväidete esitamiseks määrab haldur ka tähtaja, lähtudes PankrS § 100¹ lg-st 3. Võlausaldajatel on õigus esitada nõuetele kirjalikke põhistatud vastuväiteid, millele lisatakse tõendid vastuväites nimetatud asjaolude kohta ning taotlused tõendite kogumiseks. Menetlusosalised võivad esitada hagimenetluses lubatud tõendeid (PankrS § 100¹ lg 3). Pankrotihaldur on kohustatud kontrollima esitatud nõuete põhjendatust ja nõuet tagavate pandiõiguste olemasolu. Kui selleks on alust, on haldur kohustatud esitama nõudele või pandiõigusele kirjaliku põhistatud vastuväite (PankrS § 100¹ lg 4). Pärast vastuväidete esitamiseks antud tähtaja möödumist edastab pankrotihaldur nõudele või pandiõigusele esitatud vastuväited, sealhulgas pankrotihalduri enda vastuväited, vastuväite saanud võlausaldajale ja määrab tähtaja, mille jooksul võlausaldaja võib vastuväite kohta esitada haldurile kirjalikke seisukohti ja taotlusi. Seisukohale lisatakse tõendid seisukohas nimetatud asjaolude kohta ja taotlused tõendite kogumiseks. Menetlusosalised võivad esitada hagimenetluses lubatud tõendeid. Tähtaeg seisukohtade ja taotluste esitamiseks ei või olla lühem kui 15 päeva ega pikem kui 30 päeva (PankrS § 100¹ lg 5). Kui võlausaldajate nõuetele vastuväiteid ei esitata, ei ei ole pankrotihalduril vaja eelnimetatud tähtaegu anda (PankrS § 100² lg 2).¹⁰⁹

Seejärel vormistab pankrotihaldur lõpliku võlausaldajate nimekirja ja esitab kohtule kinnitamiseks 30 päeva jooksul pärast PankrS § 100¹ lõikes 5 sätestatud tähtaja möödumist. Kaalukatel põhjustel võib kohus halduri taotlusel tähtaega pikendada kuni 30 päeva (PankrS § 100² lg 1). Kohus kinnitab võlausaldajate nimekirja PankrS § 100³ lg 1 alusel kohtumäärusega, lahendades nimekirja juurde esitatud vastuväited, seisukohad, taotlused ja avaldused sisuliselt, ning määrab nõuete rahuldamisjärgud ja jaotised. Seega rahuldatakse pankrotimenetluses nõuded rahuldamisjärkude ja jaotiste alusel.

Pankrotivara puhul alustatakse pankrotimenetlusega seotud väljamaksetest. Väljamaksete järjekord on järgmine: 1) vara välistamise ja tagasivõitmise tagajärgedest tulenevad nõuded; 2) võlgnikule ja tema ülalpeetavatele makstav elatis; 3) pärandvara kulud pankrotimenetluses; 4) massikohustused; 5) pankrotimenetluse kulud. Kui jaotamisele kuuluvast varast ei jätku kõigi samas järjekorras rahuldamisele kuuluvate nõuete rahuldamiseks, tehakse väljamaksed võrdeliselt vastavate nõuete suurusega (PankrS § 146 lg-d 1 ja 2). Pärast neid väljamakseid rahuldatakse rahuldamisjärkude alusel ülejäänud nõuded järgmises järjekorras: 1) pandiga tagatud tunnustatud nõuded; 2) muud tähtaegselt esitatud tunnustatud nõuded; 3) muud tähtaegselt esitamata, kuid tunnustatud nõuded; 4) pärandvara nõuded pankrotimenetluses ja

¹⁰⁹ *Ibidem*, lk 459-460.

sundosa nõuded. Järgmise järgu nõuded rahuldatakse pärast eelmise järgu nõuete täielikku rahuldamist. Kui varast ei piisa kõigi ühe järgu nõuete rahuldamiseks, rahuldatakse sama järgu nõuded võrdeliselt nõuete suurusega (PankrS § 153 lg-d 1, 5 ja 6).

Vaatamata sellele, et peale ajutise halduri nimetamist on võimalik täitemenetluse jätkumine, kehtib täitemenetluse jätkumisel siiski PankrS § 17 lg 4, mille kohaselt hoiustatakse kuni pankroti väljakuulutamiseni sissenõutud summad või vara realiseerimisest saadu kohtutäituri ametialasel kontrol. Sissenõudjale väljamakseid ei tehta. Kui pankrot välja kuulutatakse, kantakse sissenõutud summad pankrotivara hulka. Kohtutäitur peab enne ülekande tegemist sissenõutud summadest kinni kohtutäituri tasu ja täitekulud vastavalt täitemenetluse seadustikus ja kohtutäituri seaduses sätestatule. Kui pankrotti välja ei kuulutata, arvestatakse kinnipeetud summad võlausaldaja nõude katteks tavakorras.¹¹⁰ Kui täitemenetlus jätkub pärast pankroti väljakuulutamist peab kohtutäitur samamoodi TMS § 51¹ lg 2 alusel täitemenetluse tulemi kandma pankrotivara hulka, arvates seal eelnevalt maha kohtutäituri tasu ja täitekulud vastavalt täitemenetluse seadustikus ja kohtutäituri seaduses sätestatule.

Täitemenetluse jätkumise võimalusega on paremini kaitstud ka täituri huvid, sest ta saab oma kulud ja tasu pankrotihaldurile üleantavast summast maha arvata (PankrS § 17 lg 4 ja TMS § 51¹ lg 2). Varasema regulatsiooni järgi pidi täitemenetluse lõpetamise korral täitur oma nõuded esitama pankrotimenetlusesse ja konkureerima teiste võlausaldajatega.¹¹¹ Pandieseme müügist saadud raha üleandmisel pankrotivarasse säilib pandipidajal selle raha arvel oma nõude rahuldamise eesõigus (PankrS § 153 lg 1, 2 ja 2¹).¹¹² Isegi juhul, kui sissenõudja nõue on pandiga tagatud, peab kohtutäitur täitemenetluse jätkamisel pankrotimenetluse kestel enampakkumisest saadud raha üle kandma pankrotivara hulka (TMS § 51¹ lg 2). Täitemenetluse jätkamisel pankrotimenetluse kestel tuleb pankrotimenetluses esitada ka see nõue, millega seoses täitemenetlus jätkub.

Kokkuvõtlikult toimub täite- ja pankrotimenetluses tulemi jaotumine erinevalt. Täitemenetluses on nõude täitmise aluseks täitedokument ning pankrotimenetluses on nõude rahuldatud saamiseks vaja võlausaldajatel menetluses oma nõue kaitstud saada. Nõuete kaitsmisel kindlaks määratud nõude alusel on võlausaldajal õigus saada hüvitist pankrotivara

¹¹⁰ Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 63.

¹¹¹ *Ibidem*, lk 192.

¹¹² Varul, P. Olulisemad muudatused pankrotiseaduses, lk 412.

arvelt. Täitemenetluses jaotab kohtutäitur asjade müügist laekunud tulemi sissenõudjate ja muude õigustatud isikute vahel pandiõiguse tekkimise järjekorras või sissenõudjate kokkuleppe alusel. Pankrotimenetluses peab pankrotihaldur kõigepealt koostama võlausaldajate nimekirja, millele on võimalik esitada vastuväiteid. Pankrotihaldur on kohustatud kontrollima esitatud nõuete põhjendatust ja nõuet tagavate pandiõiguste olemasolu. Lõplikult kinnitab võlausaldajate nimekirja kohus määrusega. Kohus määrab ka nõuete rahuldamisjärgud ja jaotised, mille alusel pankrotimenetluses nõuete rahuldamine toimub. Täitemenetluse jätkamisel peale ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist sissenõudjale täitur väljamakseid teha ei saa, sest sissenõudja peab oma nõude esitama pankrotimenetluses ja selle ka kaitstud saama ning täitemenetluse tulemi peab täitur kandma pankrotivarasse. Seega toimub täitemenetluse jätkamisel sissenõudja nõude rahuldamine pankrotimenetluses ja pankrotimenetluses kehtivate sätete alusel.

Menetluse tulemi jaotumisega on seotud ka võlgniku ja võlausaldaja vastastikuste nõuete tasaarvestamine nii täite- kui ka pankrotimenetluses.

3.2. Pandiga tagatud nõuded ja tasaarvestusõigus täite- ja pankrotimenetluses

Pandiõigus on tsiviilkäibes ulatuslikult kasutuses erinevate nõuete, enamasti krediidinõuete tagatisena, mille arvel saab võlausaldaja oma tagatud nõude rahuldada. Pant on piiratud konkreetse tagatiseks oleva varaga. Sissenõude pööramine pandiga tagatud varale erineb sõltuvalt panditud esemest ja pandi liigist. Pandipidajal võib olla õigus panditud ese isiklikult maha müüa või pöörduda kohtutäituri poole täitemenetluse läbiviimiseks. Kui pantija suhtes käib pankrotimenetlus, on tagatise realiseerimiseks erikord.¹¹³ Pandiga koormatud vara puhul selle vara müümisel pant kustub ja pandiga tagatud vara võõrandamisel rahuldatakse tagatud võlausaldajate nõuded.¹¹⁴

Pandiga on tagatud ka nõudega seotud kõrvalnõuded, sealhulgas intressid ja leppetrahv (AÕS § 279 lg 4) ning menetluskulud, asja müügiga seotud kulutused ja pandipidaja poolt pandieseme

¹¹³ Kõve, V. Asjaõigusseadus II. Kommenteeritud väljaanne, lk 174-175.

¹¹⁴ Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise eelnõu seletuskiri, lk 39.

säilitamiseks tehtud vajalikud kulutused (AÕS § 279 lg 6). Seega on pandiga tagatud ka täite- ja pankrotimenetluses tekkivad menetluskulud, sealhulgas täituri ja halduri tasud.

Täitemenetluseks on vajalik täitedokument, millega kohus tunnustab pandipidaja õigust panditud ese oma nõude katteks realiseerida. Registerpandi ja hüpoteegi puhul on võimalik pantijal ja pandipidaja sõlmida enne nõude sissenõutavaks muutumist notariaalselt tõestatud kokkulepe, mille alusel ei ole pantijal oma nõude rahuldamiseks pandieseme arvel vaja tunnustavat kohtuotsust täitemenetluseks. Pandipidaja nõuetel on täitemenetluses eelisrahuldamine pandieseme müügist saadud raha arvel. Teiste võlausaldajate nõuded rahldatakse siis, kui peale pandipidaja nõude rahuldamist jääb veel raha üle. Kui on aga mitu pandiõigust, rahldatakse nende võlausaldajate nõuded pandiõiguste järjekohtadele vastavalt. See tähendab, et igal järgneval järjekohal olev nõue saab rahuldatud juhul, kui eelneva järjekoha pandipidajate nõuete rahuldamisest jääb raha üle.¹¹⁵

Pankrotimenetluses tuleb pandiõigusega võlausaldajal oma õiguse realiseerimiseks ja nõude selle arvelt rahuldatud saamiseks esitada kõigepealt haldurile pankrotimenetluses oma nõue (PankrS § 93 lg 1). Seejärel peab pandiõigusega võlausaldaja nii oma pandiga tagatud nõude kui pandiõiguse nõuete kaitsmisel kaitstud saama (PankrS 101¹ lg 1). Nõue ja pandiõigus on nõuete kaitsmisel eraldatud selleks, et neile saaks eraldi vastuväiteid esitada. Nii on tagatud ka nõude kindlam püsijäämine, kui pandiõigus ei peaks tunnustatud saama. Võlausaldajate lõplikus nimekirjas, mille haldur esitab kohtule kinnitamiseks, märgitakse, kas nõuet ja seda tagavat pandiõigust tunnustatakse või mitte (PankrS § 100² lg 1 ja lg 3 p 2). Pandiga tagatud nõue on nõuete rahuldamisjärkudest kõige ees (PankrS § 153 lg 1 p 1), mis tähendab, et pandiga tagatud võlausaldaja saab oma nõude pandieseme arvelt rahuldatud enne teisi pankrotivõlausaldajaid.

Nõudeid tasaarvestades lõpevad kattuvus ulatuses poolte samaliigilised vastastikused nõuded. Tasaarvestuse poolteks on tasaarvestav pool, kes tahab oma nõuet teise poole nõudega tasaarvestada ja teeb selleks avalduse, ning teine pool, kes on tasaarvestuses passiivne ja kelle nõue tasaarvestatakse. Aktiivnõue on nõue, millega tasaarvestatakse, ning passiivnõue on nõue, mida tasaarvestatakse.¹¹⁶

¹¹⁵ Kõve, V. Asjaõigusseadus II. Kommenteeritud väljaanne, lk 207.

¹¹⁶ Käerdi, M. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. § 197. Tasaarvestuse mõiste.

Tasaarvestus on võimalik alates sellest, kui tasaarvestatava poole nõude täitmise tähtaeg on saabunud. Aktiivnõude, millega teine pool soovib oma nõude tasaarvestada, tähtaeg ei pea olema saabunud. Tasaarvestav pool ei saa võlaõigusseaduse¹¹⁷ (edaspidi VÕS) § 200 lg 3 järgi tasaarvestada arestitud nõuet oma nõudega teise poole vastu, kui tasaarvestav pool omandas nõude pärast arestimist või kui tema nõue muutus sissenõutavaks pärast arestimist ja arestitud nõudest hiljem. Kui tasaarvestamise eeldused on täidetud, tekib õigustatud isikul subjektiivne õigus, mille teostamiseks on vaja teisele poolele teha tasaarvestuse avaldus (VÕS § 198) ning mille tulemusena poolte tasaarvestatavad nõuded lõpevad (VÕS § 197 lg 2).¹¹⁸

Tasaarvestamise võimalust ei mõjuta täitemenetluse käigus nõude arestimine ega ka teise poole pankroti väljakuulutamine. Et tasaarvestuse õigus nendes olukordades kehtiks, on oluline, et tasaarvestuse eeldused olid täidetud enne arestimist ja pankroti väljakuulutamist.¹¹⁹ Ka Euroopa Liidu määruse 2015/848¹²⁰ artikliga 70 on nõuete tasaarvestus maksejõuetusmenetluses igal juhul lubatud, kui seda võimaldab maksejõuetu võlgniku nõudele kohaldatav õigus. Seega toimuks tasaarvestus teatava tagatisena, mis põhineb õigusnormidel, millele asjaomane võlausaldaja saab nõude tekkimisel tugineda. Võlausaldaja võib pärast teise poole pankroti väljakuulutamist oma nõudega tasaarvestamist teostada vaid juhul, kui ta nõue on pankrotimenetluses PankrS § 99 lg 1 alusel kaitstud. Seega peaks võlausaldaja tasaarvestamiseks esitama oma nõude siiski pankrotimenetluses ning talle kuuluv nõue peab ka pankrotimenetluses tunnustatud saama, et teostada vastastikuste nõuete tasaarvestus.¹²¹

Eelnevast järeldub esmapilgul, et nõude tasaarvestamiseks pankrotivõlgniku nõudega on vältimatu läbida nõude tunnustamise menetlus.¹²² Riigikohtu tsiviilkolleegiumi arvates on aga PankrS § 99 lg-t 1 võimalik tõlgendada avaramalt juhul, kui pankrotivõlgnik on esitanud hagi rahalise nõude sissenõudmiseks teiselt isikult ja see isik tugineb vastunõudele ja tasaarvestusele. Sellisel juhul saab lugeda nõude haldurile esitatuks kohtumenetluses võlgnikust hageja suhtes tasaarvestusele tuginemise ajast ning nõude kaitstuks alates vastunõuet tunnustava kohtulahendi jõustumisest tasaarvestuse kohta.¹²³

¹¹⁷ Võlaõigusseadus. – RT I, 15.03.2022, 14.

¹¹⁸ Käerdi, M. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. § 197. Tasaarvestuse mõiste.

¹¹⁹ RKTko 3-2-1-11-15, p 14.

¹²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2015/848, 20. mai 2015, maksejõuetusmenetluse kohta.

¹²¹ Käerdi, M. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. § 197. Tasaarvestuse mõiste.

¹²² RKTko 3-2-1-74-11, p 24.

¹²³ *Ibidem*, p 25.

Kui täitemenetluses on ostjaks sissenõudja, kelle nõue ületab ostuhinna või on sellega võrdne, tehakse tasaarvestus tema nõudega ulatuses, mis vastab osale, mida sissenõudjal oleks õigus saada tema poolt ostetava vara müügist saadud tulemi jaotamisel. Tasaarvestamata jäänud ostuhinna osa tasub sissenõudja kohtutäituri ametialasele kontole käesolevas paragrahvis sätestatud korras (TMS § 93 lg 4). Müües asja muul viisil kui enampakkumine, võib kohtutäitur asja müüa ka sissenõudjale. Sel juhul tehakse tasaarvestus sissenõudja nõudega ja ostuhinda käsitatakse võla ulatuses võlgnikult sissenõudjale makstuna. Kui ostuhind on väiksem kui sissenõudja nõue või sellega võrdne, kohaldatakse sissenõudja nõude tasaarvestamisele TMS § 93 lõikes 4 sätestatud (TMS § 101 lg 5). Kui võlgnik müüb ise asja kohtutäituri kontrolli all, siis võib kohtutäitur nõustuda ka asja müümisega sissenõudjale. Sel juhul tehakse tasaarvestus sissenõudja nõudega ja ostuhinda käsitatakse võla ulatuses võlgnikult sissenõudjale makstuna. Kui ostuhind on väiksem või võrdub sissenõudja nõudega, kohaldatakse sissenõudja nõude tasaarvestamisele TMS § 93 lõikes 4 sätestatud (TMS § 102 lg 5).

Enim on piiratud nende nõuete tasaarvestamine pankrotimenetluses, mis on saadud loovutamise teel või võla ülekandmisel kolmandalt isikult. PankrS § 99 lg-st 3 tulenevalt võib loovutamisega saadud nõuet pankrotimenetluses tasaarvestada ainult juhul, kui nõude loovutamine ja sellest võlgnikule kirjalik teatamine on toimunud mitte hiljem kui kolm kuud enne pankroti väljakuulutamist. Loovutamisega saadud nõuet ei saa tasaarvestada, kui nõue võlgniku vastu oli loovutatud viimase kolme aasta jooksul enne ajutise halduri nimetamist ja võlgnik oli sel ajal maksejõuetu ning nõude omandanud isik sellest loovutamise ajal teadis või pidi teadma. Selline tasaarvestusõiguse piiramine on põhjendatav vajadusega välistada kombineerimisvõimalused, millega loovutatud ja ülekantud nõudeid tasaarvestades halvendatakse tasaarvestuseõiguseta võlausaldajate olukorda.¹²⁴

PankrS § 99 lg-s 3¹ reguleeritud tasaarvestusõigus laieneb ka loovutuse saajale, kui tema nõuet tagab pant. Praktikas esineb olukordi, kus pankrotivõlausaldajale, kelleks on enamasti pank, kuulub nõue pankrotivõlgniku vastu, mida tagab hüpoteek pankrotivõlgniku kinnisasjale. Üldiselt ei taha pangad halbu laenusid oma bilansis hoida ja pakuvad neid müügiks ehk loovutavad. Ostja ehk loovutuse saaja astub pankrotivõlausaldaja asemel pankrotimenetlusse. Kui tagatud nõudega loovutuse saaja osaleb kinnisasja enampakkumisel, mõjuks see positiivselt, suurendades enampakkujate arvu ja seeläbi ka kinnisasja müügihinda. Sellega oleks paremini kaitstud ka võlausaldajate huvid üldiselt, sest see tähendaks ka võlausaldajate

¹²⁴ Varul, P. Pankrotiõiguse probleeme, lk 376-380.

nõuete suuremat rahuldamist, mis on üks pankrotimenetluse olulisemaid eesmärke. Varasemas pankrotiseaduses¹²⁵ ei olnud § 99 lõikes 3 sätestatust tulenevalt loovutuse saajal võimalik sellises olukorras tasaarvestust teha. Tasaarvestamise asemel pidi loovutuse saaja leidma sularaha ning osalema enampakkumisel, et seesama raha natuke hiljem jälle pankrotihaldurilt tagasi saada. See põhjendamatu koormus loovutuse saajale, mis võis omakorda vähendada enampakkumisel olnud vara ostuhinda ja vähendada nõuete rahuldamist pankrotimenetluses.¹²⁶

Üldreeglina ei ole VÕS § 200 lg 1 punktide alusel tasaarvestada võimalik ülalpidamise nõuet, tervise kahjustamise või surma põhjustamisega tekitatud kahju hüvitamise nõuet, samuti teise poole kahju õigusvastasest ja tahtlikust tekitamisest tulenevat nõuet, mis teisel poolel on tasaarvestava poole vastu ning teise poole nõuet, millele seadusest tulenevalt ei saa pöörata sissenõuet ning mille tasaarvestamine ei ole seadusest tulenevalt lubatud.

Tulenevalt PankrS § 35 lg 1 p-st 6 lõpetatakse pankroti väljakuulutamisega intresside ja viiviste arvestamine võlgniku vastu suunatud nõuetelt. Kuid võlgniku nõuetelt intresside ja viiviste arvestamist ei lõpetata. Seega tekib küsimus, kas neid intresse ja viiviseid tuleks arvesse võtta ka võlausaldaja ja võlgniku vastastikuste nõuete tasaarvestamisel. PankrS § 99 lg 1 kohaselt on nõuete tasaarvestus lubatud, kui võlausaldaja võis enne pankroti väljakuulutamist oma nõude võlgniku omaga tasaarvestada. Selle kaitstud nõude võib võlausaldaja tasaarvestada ka pärast pankroti väljakuulutamist. Seega tuleb arvesse võtta see võlgniku nõue, mis oli tal juba enne pankroti väljakuulutamist olemas. Kui võlgniku nõude esitamise tähtaeg oli saabunud enne pankroti väljakuulutamist, tuleks sellisel juhul tasaarvestamisel võtta arvesse ka intressid ja viivised kuni pankroti väljakuulutamiseni. Peale pankroti väljakuulutamist võivad võlgniku nõude alusel intresside ja viiviste arvestamine jätkuda, kuid need ei kuulu enam selles ulatuses tasaarvestamisele.¹²⁷

Kui võlgniku nõude, mis on enne pankroti väljakuulutamist tekkinud, tähtaeg saabub pärast pankrotti, tuleks intresside ja viiviste tasaarvestamise küsimuses lähtuda samast reeglist, mis võlausaldaja nõude tasaarvestamise puhulgi. Seega ei saaks sellisel juhul tasaarvestada viivist, sest see tekib pärast pankroti väljakuulutamist, kuid seda võlgniku nõuet ennast võiks tasaarvestada küll. Intresside tasaarvestamisõigus on sellises olukorras problemaatilisem

¹²⁵ Pankrotiseadus. – RT I, 06.05.2020, 23.

¹²⁶ Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 118.

¹²⁷ Varul, P. Pankrotiõiguse probleeme, lk 376-380.

küsimus. Intresside puhul on kaks võimalust – pankrotiseaduses lubada tasaarvestada see koos põhinõudega või järeldada, et pankrotiseaduse alusel on lubatud tasaarvestada vaid põhinõudega. Viimane variant on kooskõlas pankrotimenetluse loogikaga, mille alusel tuleks võlgniku ja võlausaldaja tasaarvestatavaid nõudeid käsitleda samadel alustel. Kui võlausaldaja nõuete tähtaeg loetakse pankroti väljakuulutamisega saabunuks ning intresside ja viiviste arvestamine tema nõuetelt lõpetatakse, tuleks samamoodi käsitleda ka tasaarvestatavat võlgniku nõude tähtaega. Võlgniku nõudelt intresside arvestamist ei lõpetata, kui analoogiliselt ei tohiks intresse tasaarvestamisel arvesse võtta. Selline teguviis intresside ja tasaarvestamise puhul vastab ka võlausaldaja võrdse kohtlemise põhimõttele, kuigi tasaarvestus on niigi selle printsiibiga vastuolus. Kui vastupidiselt võtta tasaarvestamisel võlgniku nõuetelt võlausaldaja vastu arvesse ka intressid, süvendaks see vastuolu võlausaldaja võrdse kohtlemise põhimõttega veelgi.¹²⁸

Soome pankrotiseaduse ehk Konkurssilaki 6. jao 1. paragrahvi punkti 1 kohaselt on pankrotimenetluses võimalik võlausaldaja ja võlgniku nõuete tasaarvestus. Võlausaldajal on tasaarvestusõigus ka siis, kui nõue võlgniku poolt ei ole veel sel hetkel sissenõutavaks muutunud. Paragrahvist 2 tuleneb piirang, mille kohaselt ei saa võlausaldaja kasutada tasaarvestamiseks ühtegi nõuet, mis ei anna talle õigust väljamaksele pankrotivarast. Lisaks sellele on piiratud kolm kuud enne pankrotiavalduse esitamise kuupäeva kolmandalt isikult omandatud nõude tasaarvestamine. Sama põhimõte kehtib ka juhul, kui võlausaldajal oli omandamise ajal õigustatud põhjust arvata, et võlgnik on maksejõetu. Kuuenda jao 4. paragrahvis on reguleeritud hüvituse maksmine olukorras, kus pankrotivarast antakse võlg üle nii, et võlausaldaja kaotab tasaarvestamise õiguse, sel juhul peab riik hüvitama tekkinud kahju.

Läti maksejõuetuse seaduse ehk Maksätnespējas likums § 104 kohaselt on nõuete tasaarvestus juriidilise isiku maksejõuetusmenetluses lubatud, kui võlgniku ja võlausaldaja vastastikused nõuded on tekkinud vähemalt kuus kuud enne maksejõuetusmenetluse algust.

Saksa pankrotiseaduse ehk InsO § 94 kohaselt ei mõjuta pankrotimenetluse algatamine pankrotivõlausaldaja tasaarvestamise õigust. Kui võlausaldajal oli pankrotimenetluse algatamise ajal seadusest või kokkuleppest õigus tasaarvestamisele, säilib see õigus ka menetluse ajal. Tasaarvestamiseks peavad nõuded pankrotimenetluse algatamise ajal InsO § 95 lg 1 järgi olema samaliigilised ning nõuete tähtajad peavad olema saabunud. Tasaarvestus on

¹²⁸ *Ibidem*, lk 376-380.

InsO § 96 lg 1 punktide kohaselt lubamatu, kui võlausaldaja sai pankrotivara suhtes võlglasteks pärast pankrotimenetluse algatamist; võlausaldaja omandas nõude pärast pankrotimenetluse algatamist; võlausaldaja sai tasaarvestuse õiguse vaidlustatava toimingu kaudu ning kui võlausaldaja, kelle nõue tuleb täita võlgniku vaba vara arvelt, võlgneb ise midagi pankrotivarasse.

Seega on võrreldavates välisriikides sarnaselt Eestile pankrotimenetluses võimalik teatud juhtudel ja teatavate erisustega tasaarvestada võlausaldaja ja võlgniku vastastikkuseid nõuded. Sarnaselt Eestis kehtivale õigusele ei mõjuta pankrotimenetluse algatamine pankrotivõlausaldaja tasaarvestamise õigust, kui tal oli see õigus enne pankrotimenetluse alustamist.

Kokkuvõttes, täite- ja pankrotimenetluses on pandiga tagatud nõue eelistatud teistele tagamata nõuetele. Pandipidaja nõuetel on täitemenetluses eelisrahuldamine pandieseme müügist saadud raha arvel. Teiste võlausaldajate nõuded rahuldatakse siis, kui peale pandipidaja nõude rahuldamist jääb veel raha üle. Kui on aga mitu pandiõigust, rahuldatakse nende võlausaldajate nõuded pandiõiguste järjekohtadele vastavalt. Pankrotimenetluses peab pandiõigusega võlausaldaja tunnustatud saama nii oma pandiga tagatud nõude kui ka pandiõiguse. Pandiga tagatud nõue on nõuete rahuldamisjärkudest kõige ees (PankrS § 153 lg 1 p 1), mis tähendab, et pandiga tagatud võlausaldaja saab oma nõude pandieseme arvelt rahuldatud enne teisi pankrotivõlausaldajaid.

Nõuete tasaarvestamine on lubatud nii täitemenetluses kui ka pankrotimenetluses. Võlgniku pankroti väljakuulutamine ei mõjuta nõuete tasaarvestusõigust, kui tasaarvestuse eeldused oli täidetud juba enne pankroti väljakuulutamist. Pankrotimenetluses on tasaarvestamisel oluline, et võlausaldaja nõue oleks menetluses tunnustatud. Pankrotimenetluses on kõige laiemalt piiratud nende nõuete tasaarvestamine, mis on saadud loovutamise teel ja võla ülekandmisel kolmandalt isikult. PankrS § 99 lg-s 3¹ on aga sätestatud tasaarvestusõigus laieneb ka loovutuse saajale, kui tema nõuet tagab pant.

Järgnevas peatükis on uuritud, kas täitemenetluse jätkumisel pankrotimenetluse kestel on võlgniku ja võlausaldaja nõudeid võimalik tasaarvestada.

3.3. Pandiga tagatud nõude tasaarvestamise võimalikkus täitemenetluse jätkamisel pärast pankroti väljakuulutamist

Võlaõigusseaduse 10. peatüki 4. jaos sisalduvat tasaarvestusõiguse regulatsiooni kohaldatakse kõigile eraõiguslike nõuete tasaarvestusele, sõltumata sellest, mis alusel nõue tekkinud on. Tasaarvestusõigus on kujundusõigus, mille kasutamisel lõpevad kattuvates ulatuses poolte samaliigilised vastastikused nõuded.¹²⁹ Seega võiks eelduslikult võimalik olla ka pandiga tagatud nõude tasaarvestamine täitemenetluse jätkumisel pankrotimenetluse kestel, järgnevalt ongi seda eeldust analüüsitud.

Pankrotimenetluses kehtib pankrotimenetluse eelsete õiguste tunnustamise ja austamise põhimõte, mille järgi peab pankrotimenetluses tunnustama ja austama enne pankrotimenetlust kehtinud õiguseid nii suures ulatuses kui võimalik.¹³⁰ Isegi kui kohus on välja kuulutanud võlgniku pankroti pärast tasaarvestuse võimaluse tekkimist, ei mõjuta see pankrotimenetluses tasaarvestuse tegemist.

Kui võlgniku nõue oli pankroti väljakuulutamise ajal seotud edasilükkava tingimusega või kui võlgniku nõue ei olnud pankroti väljakuulutamise hetkel veel sissenõutav või kui võlgniku nõue ei ole suunatud samaliigiliste kohustuste täitmisele, saab nõude tasaarvestada alles siis, kui edasilükkav tingimus on saabunud, võlgniku nõue on muutunud sissenõutavaks või kohustused on muutunud samaliigilisteks. Tasaarvestus ei ole lubatud, kui võlgniku nõude edasilükkav tingimus saabub või nõue muutub sissenõutavaks enne, kui võlausaldaja saaks oma nõude tasaarvestada (PankrS § 99 lg 2). Järelikult on pankrotimenetluses võimalik nõuded tasaarvestada ka juhul, kui võlgnikul tekib võlausaldaja vastu nõue alles menetluse kestel näiteks siis, kui võlausaldaja ostab ise enampakkumisel oleva vara ning soovib nõuded tasaarvestada.

Nõuete tasaarvestamiseks on oluline, et võlausaldaja nõue oleks pankrotimenetluses tunnustatud, sest enne tasaarvestamist olnud tunnustatud nõue võetakse arvesse pankrotimenetluse kulude arvestamisel, tasaarvestamine ei ole mõeldav ilma

¹²⁹ Käerdi, M. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. § 197. Tasaarvestuse mõiste.

¹³⁰ Goode, R. M. Principles of Corporate Insolvency Law. London: Sweet & Maxwell, 1997, p 54; Saarma, T. Pankrotimenetluse põhimõtted, lk 355.

pankrotimenetluses kulude kandmiseta.¹³¹ Seega saab võimaliku vastunõude pandiga tagatud võla sissenõudmiseks pandipidaja pantijast võlgniku pankroti korral PankrS § 99 lg 1 järgi tasaarvestada üksnes juhul, kui see nõue on kaitstud.¹³²

PankrS § 153 lõikest 2 tulenevalt on pandiõigusega võlausaldaja pankrotimenetluses eelisseisus, sest pandiga tagatud nõue rahuldatakse esimeses järgus pandieseme müügist saadud raha ulatuses. Seega ei tohiks tasaarvestamise lubamine panditud asja puhul olla probleemiks teiste võlausaldajate jaoks, sest pandiga tagatud nõue on pankrotimenetluses igal juhul eelistatud seisundis.

PankrS § 153 lõike 2¹ järgi loetakse pandieseme müügist saadud rahaks ka raha, mille kohtutäitur kannab pankrotivara hulka käesoleva seaduse § 17 lõike 4 või täitemenetluse seadustiku § 51¹ lõike 2 alusel. Täituril on kohustus kanda pandiga tagatud asja müümisel saadud raha pankrotivara hulka. See kohustus välistab aga pandiga tagatud nõude tasaarvestamise õiguse täitemenetluses. Seega ei ole pandiga tagatud nõudega võlausaldajal, kes ostab sama asja täitemenetluse jätkumisel enampakkumiselt, võimalik täitemenetluses oma nõuet tasaarvestada. Kõikide võlausaldajate nõuded peavad ka täitemenetluse jätkumisel pankrotimenetluses kaitstud saama. Samal võlausaldajal on võimalik oma nõue võlgniku nõudega tasaarvestada pankrotimenetluses, kui tasaarvestuse eeldused on täidetud. Nõuete tasaarvestus võlgniku nõudega, mis tekib pankrotimenetluse ajal seoses võlausaldaja poolt panditud eseme omandamisel, on võimalik pandiga tagatud võlausaldajal, lähtudes TMS § 93 lg-st 4. Pant peab olema aga seatud ostetud varale, mitte mistahes varale, ning sellises ulatuses, millele võlausaldaja pretendeerib väljamakse tegemisel.¹³³

Tasaarvestuse puhul esmalt oluline, et oleks olemas vastunõue ning et poolte nõuded oleksid samaliigilised. Seejärel on oluline, et tasaarvestatav pool esitaks teisele poolele tasaarvestamise tahteavalduse. Paralleelsete täite- ja pankrotimenetluste puhul peab tasaarvestust sooviv võlausaldaja esitama selleks tahteavalduse pankrotimenetluses pankrotihaldurile ning seejärel peab see nõue saama seal menetluses ka kaitstud. Vastasel juhul ei teki nõuete tasaarvestamisõigust.

¹³¹ Saarma, T. Nõuded pankrotimenetluses, lk 5 p, 4.21.

¹³² Kõve, V. Asjaõigusseadus II. Kommenteeritud väljaanne, lk 193.

¹³³ Saarma, T. Nõuded pankrotimenetluses, lk 5, p 4.21.

Tasaarvestamise lubamine rikub võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtet, mistõttu tuleks seda lubada vaid põhjendatud juhtudel. Mida rohkem tasaarvestusi lubada, seda vähem laekub raha pankrotimenetlusse. Kuivõrd pandipidaja nõue on tagatud pandieseme müügist saadava rahaga, siis ei saa siinkohal tasaarvestuse lubamine teisi võlausaldajaid ka kahjustada.¹³⁴

Pandiga tagatud tunnustatud nõude, sealhulgas kui see on saadud loovutamise, võib pankrotimenetluses tasaarvestada sama pandieseme müümisel pandieseme ostuhinnaga ulatuses, mis võlausaldajal oleks õigus saada tema poolt ostetava vara müügist saadud rahasumma jaotamisel ja millest on maha arvatud PankrS § 153 lõikes 2 sätestatud väljamaksed ja kulud. Ostuhinna osa, mida ei saa võlausaldaja nõudega tasaarvestada, tasub võlausaldaja pankrotivarasse (PankrS § 99 lg 3¹). Võimaliku vastunõude pandiga tagatud võla sissenõudmiseks saab pandipidaja pantijast võlgniku pankroti korral PankrS § 99 lg 1 järgi tasaarvestada aga üksnes juhul, kui see nõue on kaitstud.¹³⁵

Kui pandiga tagatud nõudega võlausaldaja ostab täitemenetluse jätkumisel ise võlgniku vara ning soovib enda ja võlgniku vastastikkuseid nõudeid tasaarvestada, ei ole see samuti täitemenetluses võimalik, sest võlausaldaja nõue peab saama kaitstud vastavalt pankrotimenetluses kehtivatele sätetele. Eelduslikult ei oleks olukord teiste pankrotivõlausaldajate jaoks erinev sellest, kui eelnimetatud võlausaldaja tasaarvestaks oma nõude juba jätkuvas täitemenetluse, sest pankrotimenetluses on pandiõigus eelistatud ning eelduslikult saaks see võlausaldaja oma nõude rahuldatud ja tasaarvestatud eelisjärjekorras võrreldes teiste pankrotivõlausaldajatega.

Nõuet, mis ei ole pandiga tagatud, ei saa tasaarvestada pankrotimenetluse ajal tekkinud nõudega, sest pankrotimenetluse kulud ega võlausaldaja poolt kandmisele kuuluvate kulude summa pole teada.¹³⁶ Pärast ajutise halduri nimetamist ja enne pankroti väljakuulutamist ei ole täitemenetluse jätkamisel võimalik võlgniku ja sissenõudja omavahelisi nõudeid tasaarvestada, sest võlausaldaja nõue peab saama kaitstud pankrotimenetluses. Vahepealsel ajal nõuete tasaarvestamine võimalik pole.

¹³⁴ Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 118.

¹³⁵ Kõve, V. Asjaõigusseadus II. Kommenteeritud väljaanne, lk 193.

¹³⁶ Saarma, T. Nõuded pankrotimenetluses, lk 5 p. 4.21.

Vastupidises olukorras, kus täitemenetluse jätkamisel pankrotimenetluse kestel oleks võimalik pandipidajast võlausaldajal täitemenetluse käigus oma nõue võlgniku nõudega tasaarvestada, oleks võlausaldaja nõue võlgniku vastu pankrotimenetluses selle arvelt väikesem. Lisaks oleks väiksem ka selle võlausaldaja häälte arv pankrotimenetluses.¹³⁷ Võlausaldajate üldkoosolekul on iga võlausaldaja häälte arv võrdeline tema nõude suurusega (PankrS § 82 lg 1). Pandipidajal poleks sellises olukorras mingit huvi aktiivselt pankrotimenetluses osaleda, kui pandiese juba täitemenetluses ära müüakse.

Kohtupraktikas on jõutud väärä järelduseni, et vara müük täitemenetluses ja võimalik ostuhinna tasaarvestus käesoleval juhul kahjustada võlgniku võlausaldajate huve. Määrusest tuleneb, nagu võiks PankrS § 99 lg-e 3¹ alusel tasaarvestada jätkatavas täitemenetluses võlgniku ja sissenõudja nõuded enne nõuete kaitsmist pankrotimenetluses. Kohus ei lubanud täitemenetlusega jätkata, sest leidis, et sissenõudja nõue tuleb üle kontrollida pankrotimenetluses.¹³⁸

Kokkuvõtlikult saab järeldada, et täitemenetluse jätkamisel pärast pankroti väljakuulutamist ei ole pandiga tagatud võlausaldajal, kes ostab ise enampakkumiselt panditud vara, võimalik oma nõuet tasaarvestada võlgniku nõudega täitemenetluse käigus ja täituri poolt. Võlausaldaja nõue peab saama kaitstud vastavalt pankrotimenetluses kehtivatele sätetele ning täituri on kohustus jätkatavas täitemenetluses läbi viidud enampakkumise tulem kanda pankrotivarasse. Täitemenetluses ei toimu seega nõuete rahuldamist, vaid sissenõudja saab oma nõude rahuldatud pankrotimenetluses. Täitemenetluse jätkamisel pankrotimenetluse kestel on võimalik pandiga tagatud nõudega võlausaldajal nõue tasaarvestada pandieseme omandamisel, kuid nõuete tasaarvestus toimub pankrotimenetluses ning võlausaldaja peab oma nõude ja pandiõiguse saama ka tunnustatud. Tasaarvestusel on oluline, et oleks olemas vastunõue ning et poolte nõuded oleksid samaliigilised.

Paralleelsete täite- ja pankrotimenetluste puhul peab tasaarvestust sooviv võlausaldaja esitama selleks tahteavalduse pankrotimenetluses pankrotihaldurile. Vastasel juhul ei ole tasaarvestamine võimalik. Nõuete tasaarvestamine toimub antud olukorras PankrS § 99 lg 3¹ alusel, mis sätestab, et pandiga tagatud tunnustatud nõude võib tasaarvestada sama pandieseme müümisel pandieseme ostuhinnaga ulatuses, mis võlausaldajal oleks õigus saada tema poolt

¹³⁷ Saarma, T. Nõuded pankrotimenetluses. Analüüs-kontseptsioon 15.12.2017, lk 5, p 4.21.

¹³⁸ HMKm 2-21-4699, p 11.

ostetava vara müügist saadud rahasumma jaotamisel ja millest on maha arvatud PankrS § 153 lõikes 2 sätestatud väljamaksed ja kulud. Ostuhinna osa, mida ei saa võlausaldaja nõudega tasaarvestada, tasub võlausaldaja pankrotivarasse. Avalduse nõude tasaarvestamiseks võib esitada kuni võlausaldajate nimekirja kinnitamiseni (PankrS § 99 lg 1). Nõuet, mis ei ole pandiga tagatud, ei saa tasaarvestada pankrotimenetluse ajal tekkinud nõudega, sest pankrotimenetluse kulud ega võlausaldaja poolt kandmisele kuuluvate kulude summa pole teada.

KOKKUVÕTE

Täitemenetluse seadustikus ja pankrotiseaduses jõustusid 1. veebruaril 2021 muudatused, mille kohaselt on kohtu diskretsioonil võimalik täitemenetlusega jätkata pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist. Magistritöö eesmärgiks oli uurida, kas ja millistel juhtudel on täitemenetluse jätkamine pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist pandipidaja ja teiste võlausaldajate huve arvestades põhjendatud.

Töö esimeseks uurimisküsimuseks oli, millistest põhimõtetest täitemenetluse jätkamisel pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist lähtutakse. Töös jõuti järeldusele, et võlausaldajate huvide tagamiseks on oluline täitemenetluse jätkamisel pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist arvestada pankrotimenetluses kehtivate kollektiivsuse ja võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtetega.

Täite- ja pankrotimenetlus erinevad üksteisest nii menetluslike reeglite kui ka menetluses kohalduvate põhimõtete poolest. Täitemenetlus on üldreeglina ühe võlausaldaja nõudele suunatud ning pankrotimenetlus on sellele vastanduvalt kõiki võlausaldajaid koondav. Sellest tulenevalt kehtivad nendes menetlustes erinevad ja vastuolulised menetluslikud põhimõtted. Võlausaldajate võrdse kohtlemise ja kollektiivsuse põhimõtted kohalduvad ka täitemenetluse jätkamisel pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist. Ühe võlausaldaja nõudega jätkamine ei kahjusta teiste võlausaldajate huve, sest võlausaldaja, kelle nõude osas täitemenetlus jätkub, peab oma nõude siiski pankrotimenetluses esitama ja kaitsma ning täitemenetluse tulem tuleb anda üle pankrotivarasse. Võlausaldaja, kelle nõudega seotud täitemenetlus jätkub, saab oma nõude rahuldatud pankrotimenetluses ja samade reeglite järgi nagu teised võlausaldajad.

Pankrotimenetluse kollektiivsuse ja võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttega on vastuolus pandiõiguse ja tasaarvestusõigusega. Pandiga tagatud nõudega võlausaldaja eelistamine on põhjendatav pandi usaldatavuse ja võimaliku negatiivse mõjuga majandusele. Lisaks on lepinguvabadusest tulenevalt oluline järgida varasemaid pooltevahelisi kokkuleppeid. Pandipidajast võlausaldaja tasaarvestusõiguse puhul on oluline järgida võimalikku vajadust säilitada ettevõtte tervikuna. Tasaarvestamisel on oluline, et asjaolud kaaluks võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumise üle.

Teine uurimisküsimus oli, kas ja millistel juhtudel on täitemenetluse jätkamine pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist põhjendatud ning millised on selle täitemenetluse jätkamise erisused. Praktikas põhjendatakse pigem täitemenetluse peatamist. Kohtupraktikast tulenevalt täitemenetlus peatatakse, kui võlgniku vara suhtes läbiviidavate enampakkumiste kohta puudub avalikes registrites teave, millest järeldub, et kohtutäitur pole enampakkumist välja kuulutanud. Kohtupraktika põhjal on puudunud täitemenetluse jätkamiseks alus veel olukordades, kus kohtule ei ole esitatud selleks taotlust ning halduri aruandes pole välja toodud, et enampakkumine oleks välja kuulutatud ja täitemenetluse läbiviimise jätkamine põhjendatud. Mõnikord on vara enampakkumine mõttekam läbi viia pankrotimenetluses tulenevalt varale seatud hüpoteekidest. Täitemenetluse jätkamiseks on kohtule vaja esitada taotlus ning üldreeglina ajutise halduri nimetamisel ja pankroti väljakuulutamisel täitemenetlus siiski peatatakse või lõpetatakse, jätkamine on erandlik.

Täitemenetluse jätkumise vajalikkus on eelkõige põhjendatav menetlusökonoomia põhimõttega. Otstarbekam näiteks täitemenetluses juba alustatud enampakkumine lõpule viia, selle asemel, et täitmine pooleli jätta ja pankrotimenetluses sama asja müügiga otsast peale alustada. Nii saab vältida ressursimahukate toimingute dubleerimist. Nii täite- kui pankrotimenetluses müüakse pankrotivara reeglina enampakkumisel, seega peaks enampakkumise jätkumisel täitemenetluses tulemus olema eelduslikult sarnane ja pankrotivara selle tõttu ei vähene ja võlausaldajate huve ei kahjustata.

Lisaks menetlusökonoomiale on täitemenetluse jätkumise vajaduse üle otsustades on oluline arvestada nii võlgniku kui võlausaldajate huvide kaitsega. Täitemenetluse jätkamine võib olla vajalik ka vara väärtuse kaitseks, sest enampakkumise viibimisel võib alaneda asja hind või hoiustamise kulud võivad ebamõistlikult suured olla. Mida suurema summa eest vara realiseeritakse, seda paremini on kaitstud võlgniku ja pankrotivõlausaldajate huvid, sest täitemenetluse tulemi peab pankrotivarasse üle kandma. Täitemenetluse automaatne peatumine seoses pankrotimenetlusega ei tohiks anda võlgnikule eelist oma vara kasutamiseks ja käsutamiseks ning menetluse venitamiseks, sest see kahjustaks võlausaldajate huve, sest võlgniku vara väärtus tõenäoliselt väheneks selles olukorras. Samuti kahjustaks võlausaldajat ebamõistlikult see, kui võlgnikul on mingiks perioodiks vabadus kasutada oma sissetulekuid ilma arestimise piiranguteta.

Täitemenetluse jätkamine pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist on võimalik enampakkumiste puhul. Lubades täituril jätkata täitemenetluses juba välja kuulutatud enampakkumisega pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist, jääb kehtima alghind, mis on täitemenetluses määratud ning pankrotitoimkonnal ega halduril täitemenetluses alustatud enampakkumise jätkumisel pankrotimenetluse kestel võimalust alghinna üle otsustada. Kuid kordusenampakkumise korral on kohtutäituril kohustus hinna alandamisel küsida sissenõudja ja pankrotihalduri seisukohta. Algse enampakkumise alghinna peale on võimalik esitada kaebus TMS § 217 lg-e 1 alusel, kuid selle sätte järgi oleks enampakkumise hinna vaidlustamiseks õigus vaid täitemenetluse osalistel. Kaebeõigusega isikute ring peaks olema täitemenetluse jätkumisel pankrotimenetluse kestel laiem, sest enampakkumisega on seotud laiem isikute ring kui vaid täitemenetluse osalised. Kui kaebuse esitaja ei ole rahul täituri tehtud otsusega, on TMS § 218 lg-e 1 alusel võimalik esitada otsuse kättetoimetamisest arvates kümne päeva jooksul kaebuse maakohtule, kelle tööpiirkonnas kohtutäituri büroo asub. Kuid ilma eelnevalt kohtutäiturile kaebust esitamata kohtule kaevata ei saa.

Täite- ja pankrotimenetlustes peavad täitur, ajutine haldur ja haldur saama tasu tehtud töö eest. Seega kui täitemenetluse jätkumisel pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist viib juba alustatud enampakkumise läbi täitur, ei ole ajutisel halduril ega pankrotihalduril alust sellega seoses tasu nõuda. Pankrotivõlausaldajate jaoks ei oma tasude osas tähtsust, kas enampakkumise viib läbi täitur või haldur. Enne, kui täitur kannab täitemenetluse tulemi pankrotivarasse, arvestab ta sellest summast maha oma tasud. Kui enampakkumise viiks läbi haldur, oleks tema tasu samuti eelisjärjekorras pankrotivarast mahaarvestatav.

Täitemenetluse osalistel on TMS § 217 lg 1 alusel õigus esitada kaebus kohtutäituri tasu osas. Pankrotihaldur võib TMS § 51¹ alusel kohtutäituri otsuse peale kohtutäituri tasu ja täitekulude väljamõistmise kohta esitada kohtutäiturile kaebuse. Halduri õigusega esitada kohtutäituri tasu ja täitekulude kohta kaebus on tagatud sisuline kontroll täituri tasu ja täitemenetluse kulude põhjendatuse üle. Vastav õigus on halduril kõrvuti sissenõudja ja võlgnikuga ning täitemenetluse seadustikus sätestatud korras. Kaebeõigus on nii ajutisel halduril kui halduril. Kohtutäitur saab halduri kaasamise vajadusest teada kohtumäärusest, millega otsustatakse täitemenetluse või täitetoimingu jätkumine.

Täitemenetluse jätkamisega pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist seostub ka kaebeõigus. Täitemenetluse jätkamise peale pärast pankroti väljakuulutamist on võimalik esitada kaebus, kuid pärast ajutise halduri nimetamist kaebuse esitamine võimalik ei ole. Kui kohus on võtnud pankrotiavalduse menetlusse, otsustab kohus kümne päeva jooksul ajutise halduri nimetamise, tehes selle kohta määruse (PankrS § 15 lg 1). Sama määrusega otsustab kohus põhjendatud juhul võib täitemenetluse või täitetoimingu jätkamise (PankrS § 17 lg 3). Kui kohus nimetab ajutise halduri, siis selle määruse peale kaevata ei saa. Ajutise halduri nimetamata jätmise määruse peale aga võib pankrotiavalduse esitanud isik esitada määruskaebuse (PankrS § 15 lg 5). Kui kohus otsustab ajutise halduri nimetamisel lubada täitemenetlusega jätkata, ei ole võimalik selle peale kaebust esitada.

Nagu ajutise halduri nimetamise kohta teeb kohus määruse, kuulutab kohus ka pankroti välja määrusega (PankrS § 31 lg 5). Pankroti väljakuulutamisel otsustab kohus ka täitemenetluse jätkamise vastavalt täitemenetluse seadustiku §-s 51¹ sätestatule (PankrS § 31 lg 6). Pankrotimääruse peale võivad võlgnik ja pankrotiavalduse esitanud võlausaldaja esitada määruskaebuse 15 päeva jooksul pankrotiteate avaldamisest. Juhul, kui kohus ei ole otsustanud pankroti väljakuulutamisel täitemenetluse jätkamise üle TMS §-s 51¹ sätestatu kohaselt, siis saab kohus selle otsustada avalduse esitamisel täiendava määrusega TsMS § 448 lg 1 p 1 ja § 463 lg 2 alusel. Täiendavat määrust on võimalik vaidlustada nagu muud määrust.

Kolmandaks uurimisküsimuseks oli, kas pandipidajal on õigus täitemenetluses oma nõue pärast pankroti väljakuulutamist tasaarvestada. Analüüsi põhjal saab järeldada, et pandipidajal on õigus oma tagatud nõue pärast pankroti väljakuulutamist tasaarvestada pankrotimenetluses, kuid täitemenetluses see võimalik ei ole.

Täite- ja pankrotimenetluses toimub tulemi jaotumine erinevalt. Täitemenetluses on nõude täitmise aluseks täitedokument ning pankrotimenetluses on nõude rahuldatud saamiseks vaja võlausaldajatel menetluses oma nõue kaitstud saada. Nõuete kaitsmisel kindlaks määratud nõude alusel on võlausaldajal õigus saada hüvitist pankrotivara arvelt. Täitemenetluses jaotab kohtutäitur asjade müügist laekunud tulemi sissenõudjate ja muude õigustatud isikute vahel pandiõiguse tekkimise järjekorras või sissenõudjate kokkuleppe alusel. Pankrotimenetluses peab pankrotihaldur kõigepealt koostama võlausaldajate nimekirja, millele on võimalik esitada vastuväiteid. Pankrotihaldur on kohustatud kontrollima esitatud nõuete põhjendatust ja nõuet tagavate pandiõiguste olemasolu. Lõplikult kinnitab võlausaldajate nimekirja kohus määrusega.

Kohus määrab ka nõuete rahuldamisjärgud ja jaotised, mille alusel pankrotimenetluses nõuete rahuldamine toimub.

Täitemenetluse jätkamisel peale ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist sissenõudjale täitur väljamakseid teha ei saa, sest sissenõudja peab oma nõude esitama pankrotimenetluses ja selle ka kaitstud saama ning täitemenetluse tulemi peab täitur kandma pankrotivarasse. Avalduse nõude tasaarvestamiseks võib esitada kuni võlausaldajate nimekirja kinnitamiseni (PankrS § 99 lg 1). Seega toimub täitemenetluse jätkamisel sissenõudja nõude rahuldamine pankrotimenetluses ja pankrotimenetluses kehtivate sätete alusel. Nõuet, mis ei ole pandiga tagatud, ei saa tasaarvestada pankrotimenetluse ajal tekkinud nõudega, sest pankrotimenetluse kulud ega võlausaldaja poolt kandmisele kuuluvate kulude summa pole teada.

Täite- ja pankrotimenetluses on pandiga tagatud nõue eelistatud teistele tagamata nõuetele. Pandipidaja nõuetel on täitemenetluses eelisrahuldamine pandieseme müügist saadud raha arvel. Teiste võlausaldajate nõuded rahldatakse siis, kui peale pandipidaja nõude rahuldamist jääb veel raha üle. Kui on aga mitu pandiõigust, rahldatakse nende võlausaldajate nõuded pandiõiguste järjekohtadele vastavalt. Pankrotimenetluses peab pandiõigusega võlausaldaja tunnustatud saama nii oma pandiga tagatud nõude kui ka pandiõiguse. Pandiga tagatud nõue on nõuete rahuldamisjärkudest kõige ees (PankrS § 153 lg 1 p 1), mis tähendab, et pandiga tagatud võlausaldaja saab oma nõude pandieseme arvelt rahldatud enne teisi pankrotivõlausaldajaid.

Nõuete tasaarvestamine on lubatud nii täitemenetluses kui ka pankrotimenetluses. Võlgniku pankroti väljakuulutamine ei mõjuta nõuete tasaarvestusõigust, kui tasaarvestuse eeldused oli täidetud juba enne pankroti väljakuulutamist. Pankrotimenetluses on tasaarvestamisel oluline, et võlausaldaja nõue oleks menetluses tunnustatud. Pankrotimenetluses on kõige laiemalt piiratud nende nõuete tasaarvestamine, mis on saadud loovutamise teel ja võla ülekandmisel kolmandalt isikult. PankrS § 99 lg-s 3¹ on aga sätestatud tasaarvestusõigus laieneb ka loovutuse saajale, kui tema nõuet tagab pant.

Kokkuvõttes jõuti magistritöö tulemusel järeldusele, et täitemenetluse jätkamine pärast ajutise halduri nimetamist ja pankroti väljakuulutamist tagab nii pandipidaja kui ka teiste võlausaldajate huve. Täitemenetluse jätkamisel nii pärast ajutise halduri nimetamist kui ka pärast pankroti väljakuulutamist tuleb võlausaldajate huvidest lähtudes arvestada kollektiivsuse

ja võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtetega. Töös jõuti järelduseni, et täitemenetluse jätkamine pärast ajutise halduri nimetamist on kooskõlas nimetatud põhimõtetega. Täitemenetluse jätkamine ei kahjusta teiste võlausaldajate huve ka tulenevalt sellest, et võlausaldaja, kelle nõude osas täitemenetlus jätkub, peab oma nõude siiski pankrotimenetluses esitama ja kaitsma ning täitemenetluse tulem tuleb kanda üle pankrotivarasse. Pandipidajast võlausaldajal on ka täitemenetluse jätkamisel pankrotimenetluse kestel võimalik panditud vara ise ostes oma nõue võlgniku omaga tasaarvestada.

CONTINUATION OF ENFORCEMENT PROCEEDINGS AFTER THE APPOINTMENT OF AN INTERIM TRUSTEE AND DURING BANKRUPTCY PROCEEDINGS AND A PLEDGEE'S RIGHT OF SET-OFF

Summary

As of 1 February 2021, amendments to the Code of Enforcement Procedure and the Bankruptcy Act entered into force, which allow the court to decide on the continuation of enforcement proceedings after the appointment of an interim trustee and the declaration of bankruptcy. Pursuant to the previous wordings of the Code of Enforcement Procedure section 51 (1) enforcement proceedings were terminated upon declaration of bankruptcy. And according to section 49 (1) upon termination of enforcement proceedings, a bailiff had to immediately release the property from seizure and submit an application to the registrar for deletion of a notation concerning prohibition, except upon enforcement of a ruling on securing of an action. An enforcement instrument had to be returned to the claimant. In the previous wordings of the Bankruptcy Act section 17 (3) it was said that upon appointment of an interim trustee, a court shall stay compulsory execution with respect to the debtor's property.

Thus, the Code of Enforcement Procedure and the Bankruptcy Act did not allow the continuation of enforcement proceedings upon the appointment of an interim trustee and the declaration of bankruptcy. Although enforcement and insolvency proceedings are both compulsory proceedings and the provisions of enforcement proceedings are partially applicable in insolvency proceedings, it was not possible to take into account the actions already taken in the enforcement proceedings after the appointment of an interim trustee or the declaration of bankruptcy. That is because of procedural economy, as the trustee should repeat the same steps in the bankruptcy proceedings, and in this connection the property may lose value and the purchaser might lose interest.

In practice, there were also situations where the debtor filed for bankruptcy merely to suspend enforcement against him. As a result of the suspension of enforcement proceedings, the debtor was able to continue to use his assets for personal or business purposes. In such a situation, the creditor's interests could be unreasonably harmed.

Based on the above, the aim of this master's thesis is to determine whether the continuation of enforcement proceedings after the appointment of an interim trustee and the declaration of bankruptcy provides the interests of creditors and pledgees. Based on the aim, the thesis seeks answers to the following research questions: 1) which principles are followed when deciding on the continuation of enforcement proceedings after the appointment of an interim trustee and the declaration of bankruptcy; 2) in which cases according to the case-law the continuation of enforcement proceedings after the appointment of an interim trustee and the declaration of bankruptcy is permitted or prohibited; 3) does a pledgee have the right to set off his claim in enforcement proceedings after the declaration of bankruptcy.

The data collection method was used to achieve the goal and obtain answers to the research questions - relevant literature and case law were researched in order to find out the preconditions for suspending and resuming enforcement proceedings after the appointment of an interim trustee and the declaration of bankruptcy. A comparative analysis method was also used to examine whether the continuation of enforcement proceedings after the appointment of an interim trustee and the declaration of bankruptcy in accordance with the main principles of bankruptcy proceedings and the interests of creditors. The help of teleological method was used to incorporate the provisions of the Bankruptcy Act and the Code of Enforcement Procedure in order to reach a conclusion on the right of the pledgee to set off claims in the continuing enforcement proceedings.

Given the objective and the research questions, the thesis is divided into three chapters which are divided into subchapters. In the first chapter of the thesis the justification of continuation of enforcement proceedings after the appointment of an interim trustee and the declaration of bankruptcy is analysed, based on the main principles of bankruptcy proceedings. The second chapter focuses on the preconditions for suspending and resuming enforcement proceedings after the continuation of enforcement proceedings after the appointment of an interim trustee and the declaration of bankruptcy, and also on the procedural differences if enforcement proceedings are resumed. The subject of the third chapter is the right of set-off if the enforcement proceedings continue during the bankruptcy proceedings and a secured creditor buys the pledged asset.

Firstly, it was concluded that in order to provide the interests of creditors, it is important to take into account the principles of collectivity and equal treatment of creditors when continuing

enforcement proceedings after the appointment of an interim trustee and the declaration of bankruptcy provides the interests of creditors and pledgees. Enforcement and bankruptcy proceedings differ in terms of both the procedural rules and the principles applicable to the proceedings. Enforcement proceedings are, as a general rule, directed at the claim of one creditor, and in bankruptcy proceedings, on the other hand, uniting all creditors.

Consequently, different and contradictory procedural principles apply in these proceedings. The principles of equal treatment of creditors and collectivity also apply to the continuation of enforcement proceedings after the appointment of an interim trustee and the declaration of bankruptcy. Continuing the enforcement proceedings of one creditor does not harm the interests of other creditors, because the creditor whose claim is subject to enforcement proceedings must still file and defend his claim in the bankruptcy proceedings and the outcome of the enforcement proceedings must be transferred to the bankruptcy estate. A creditor whose claim is subject to enforcement proceedings will have his claim settled in the bankruptcy proceedings and according to the same rules as other creditors.

The right of pledge and the right of set-off are in conflict with the principles of collective bankruptcy proceedings and equal treatment of creditors. The preference of a creditor with a secured claim is justified by the reliability of the pledge and the possible negative impact on the economy. In addition, due to the freedom of contract, it is important to comply with previous agreements between the parties. In the case of a lien creditor's right of set-off, it is important to respect the possible need to preserve the business as a whole. However, set-off should be allowed for freedom of contract. In offsetting, it is important that the circumstances outweigh the breach of the principle of equal treatment of creditors.

Secondly, it was established in which cases the continuation of enforcement proceedings after the appointment of an interim trustee and the declaration of bankruptcy is not justified. According to the case law, enforcement proceedings are suspended if there is no information in the public registers about the auctions of the debtor's assets, from which it follows that the bailiff has not announced the auction. Also, according to the case law, there are no grounds for continuing enforcement proceedings in situations where no application has been submitted to the court and the trustee's report does not state that the auction has been announced and the continuation of enforcement proceedings is justified. In addition, in some cases it is better to sell property in bankruptcy proceedings because of the mortgages on the property. In order to

continue the enforcement proceedings, it is necessary to submit an application to the court, and the general rule is that the enforcement proceedings are not continued after the appointment of an interim trustee and the declaration of bankruptcy.

Thirdly, according to the analysis it was concluded that a pledgee has the right to set off his secured claim in bankruptcy proceedings after the declaration of bankruptcy, but not in enforcement proceedings. If the enforcement proceedings are continued after the declaration of bankruptcy, it is not possible for a secured creditor who buys the pledged property at auction to set off his claim against the debtor's claim during the enforcement proceedings and by the bailiff. The creditor's claim must be defended in accordance with the provisions of the Bankruptcy Act, and the bailiff is obliged to transfer the result of the auction conducted in the ongoing enforcement proceedings to the bankruptcy estate. Therefore, claims of creditors cannot be satisfied in the continuing enforcement proceedings, but the claimant obtains his claim in the bankruptcy proceedings. If enforcement proceedings are continued during the bankruptcy proceedings, it is possible for the creditor with a pledged claim to set off the claim upon acquisition of the pledged object, but the set-off of the claims takes place in the bankruptcy proceedings. In set-off, it is important that there is a counterclaim and that the parties' claims are of the same type. In the case of parallel enforcement and bankruptcy proceedings, a creditor wishing to set off claims must submit an application for set-off to the trustee in bankruptcy proceedings. Otherwise, set-off is not possible.

In conclusion, as a result of the master's thesis, it was concluded that the continuation of enforcement proceedings after the appointment of an interim trustee and the declaration of bankruptcy ensures the interests of both the pledgee and other creditors. In the interests of creditors, the principles of collectivity and equal treatment of creditors must be taken into account if the enforcement proceedings continued, both after the appointment of an interim trustee and the declaration of bankruptcy. It was concluded in the thesis that the continuation of the enforcement proceedings after the appointment of an interim trustee and the declaration of bankruptcy is in compliance with these principles. The continuation of enforcement proceedings does not harm the interests of other creditors due to the fact that a creditor whose claim is still subject to enforcement proceedings must still file and defend his claim in the bankruptcy proceedings and the outcome of the enforcement proceedings must be transferred to the bankruptcy estate. A creditor who is a pledgee has the right to set off his claim against debtors' claim by purchasing the pledged property during bankruptcy proceedings.

KASUTATUD ALLIKAD

Kasutatud kirjandus

1. Aghion, P., Hart, O., Moore, J. Improving Bankruptcy Procedure. Washington University Law Quarterly, 1994, 72(3). – <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/walq72&i=861> (12.03.2022).
2. Alekand, A. Formaliseerituse printsiibi sisu ja ulatus täitemenetluses. – Juridica V/2003.
3. Alekand, A. Täitemenetlusõigus. Tallinn: Juura 2017.
4. Varul, P. jt (koost). Asjaõigusseadus II. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2014.
5. Finch, V. Corporate Insolvency Law. Perspective and Principles. – Cambridge University Press 2002.
6. Foerste, U. Pankrotiõigus. Tallinn: Juura 2018.
7. Goode, R. M. Principles of Corporate Insolvency Law. London: Sweet & Maxwell, 1997.
8. Jackson, T. H. Avoiding Powers in Bankruptcy. – Stanford Law Review, Volume 36, No. 3.
9. Jackson, T. H. Translating Assets and Liabilities to the Bankruptcy Forum. – The Journal of Legal Studies, vol. 14, no. 1, 1985. – https://www-jstor-org.ezproxy.utlib.ut.ee/stable/724317?searchText=translating+assets+and+liabilities+to+the+bankruptcy+forum+jackson&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dtranslating%2Bassets%2Band%2Bliabilities%2Bto%2Bthe%2Bbankruptcy%2Bforum%2Bjackson%26so%3Drel&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontent&refreqid=fastly-default%3Aadc3dc4eac12a5b7b8bf7c4d495b54fc&seq=1#metadata_info_tab_content_s (16.03.2022).
10. Kasak, A. Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttest kõrvalekaldumine pankrotimenetluses. Magistritöö. Tartu 2010.
11. Kerstna-Vaks, K. Kohtulik järelevalve ja selle seos pankrotimenetluse eesmärkidega. – Juridica IX/2005.
12. Kibena, K. Enne pankroti väljakuulutamist võlgniku varale seatud pandiõiguse püsijäämine võlgniku pankrotimenetluses. Magistritöö. Tartu 2020.

13. Kullerkupp, K., Uusen-Nacke, T., Kerstna-Vaks, K. Ühine vara, eraldi võlad: võlausaldajate nõuete rahuldamine abikaasade ühisvara arvel. – Juridica VII/2016.
14. Kõve, V. „Head“ ja „halvad“ võlausaldajad. – Juridica IV/2014.
15. Kõve, V. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne. § 448. Täiendav otsus. – [https://tsiviilkohtumenetluse-seadustik-ii.juuraveeb.ee/sisu/47609/ 448 taiendav otsus](https://tsiviilkohtumenetluse-seadustik-ii.juuraveeb.ee/sisu/47609/448_taiendav_otsus) (02.04.2022).
16. Käerdi, M. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. § 197. Tasaarvestuse mõiste. – [https://volaoigusseadus-i.juuraveeb.ee/sisu/45573/ 197 tasaarvestuse moiste](https://volaoigusseadus-i.juuraveeb.ee/sisu/45573/197_tasaarvestuse_moiste) (16.02.2022).
17. Lantin, P. Täitemenetluse ja pankrotimenetluse juhtpõhimõtete võrdlus ning sundmenetluste ühtlustamise võimalused. Magistritöö. Tallinn 2015.
18. Manavald, P. Maksejõuetusõigusliku regulatsiooni valikuvõimaluste majanduslik põhjendamine. Doktoritöö. Tartu: Tartu Ülikooli õigusteaduskond 2011.
19. Manavald, P. Pilk Eesti maksejõuetusõigusele läbi õigusökoonoomika prisma. – Juridica VI/2008.
20. Möller, M. (ed.). Nordic-Baltic Recommendations on Insolvency Law: Final Version 2016. Stockholm: Wolters Kluwer 2016.
21. Saarma, T. Pankrotimenetluse põhimõtted. – Juridica VI/2008.
22. Varul, P. Maksejõuetusõiguse areng Eestis. – Juridica IV/2013.
23. Varul, P. Olulisemad muudatused pankrotiseaduses. – Juridica VI/2021.
24. Varul, P. Pankrotiõiguse probleeme. Juridica VIII/1999.
25. Varul, P. Selgitavaid märkusi pankrotiseadusele. – Juridica I/1994.
26. Varusk, M. Võlausaldajate nõuete nimekirja kinnitamine pankrotimenetluses. – Juridica VI/2021.
27. Višekruna, A. The Treatment of Securities Related Claims in Insolvency. – Strani Pravni Zivot (Foreign Legal Life), vol. 2017, no. 4, 2017. – <https://heinonline-org.ezproxy.utlib.ut.ee/HOL/P?h=hein.journals/spvniz2017&i=765> (22.03.2022).

Kasutatud kohtupraktika

28. RKTKm 2-21-3787.
29. RKTKm 3-2-1-92-11.
30. RKRKO 3-2-1-59-08.

- 31. RKTko 3-2-1-11-15.
- 32. RKTko 3-2-1-74-11.
- 33. RKTko 3-2-1-136-09.
- 34. HMKm 2-16-5294.
- 35. HMKm 2-13-41566.
- 36. HMKm 2-12-25816.
- 37. HMKm 2-21-4699.
- 38. PMKm 2-22-2473.
- 39. PMKm 2-21-16747.
- 40. PMKm 2-21-2848.
- 41. PMKm 2-21-3121.
- 42. VMKm 2-20-922.

Kasutatud õigusaktid

- 43. Asjaõigusseadus. – RT I, 08.12.2021, 3.
- 44. Civilprocesa likums. Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 23, 03.12.1998. – <https://likumi.lv/ta/id/50500-civilprocesa-likums> (15.04.2022).
- 45. Gesetz über die Zwangsversteigerung und die Zwangsverwaltung in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 310-14, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 4 des Gesetzes vom 22. Dezember 2020 (BGBl. I S. 3256) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/zvg/BJNR000970897.html> (15.04.2022).
- 46. Insolvenzordnung vom 5. Oktober 1994 (BGBl. I S. 2866), die zuletzt durch Artikel 35 des Gesetzes vom 10. August 2021 (BGBl. I S. 3436) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/inso/BJNR286600994.html> (15.04.2022).
- 47. Kohtutäituri seadus. – RT I, 22.12.2021, 17.
- 48. Konkurssilaki 20.2.2004/120. – <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040120> (09.03.2022).
- 49. Laki takaisinsaannista konkurssipesään 758/1991. – <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1991/19910758> (09.03.2022).
- 50. Maksätnespējas likums. Latvijas Vēstnesis, 124, 06.08.2010. – <https://likumi.lv/ta/id/214590-maksatnespejas-likums> (09.03.2022).

51. Pankrotiseadus. – RT I, 30.11.2021, 13.
52. Pankrotiseadus. – RT I, 06.05.2020, 23.
53. Tsiviilkohtumenetluse seadustik. – RT I, 22.12.2021, 23.
54. Täitemenetluse seadustik. – RT I, 19.03.2019, 16.
55. Täitemenetluse seadustik. – RT I, 12.03.2022, 8.
56. Ulosottokaari 15.6/2007/705. – <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070705> (09.03.2022).
57. Võlaõigusseadus. – RT I, 15.03.2022, 14.

Muud kasutatud allikad

58. Agarmaa, M. Maksejõuetusõiguse revisjon. Pankrotiavalduse esitamine, pankrotimenetluse raugemine, pankroti välja kuulutamine ja tagajärjed, pankrotivara moodustamine, pankrotivara valitsemine. 2018. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/mari_agarmaa_analuus-kontseptsioon.pdf (14.02.22).
59. Hallik, K. Balti riikide parlamentide koostöö ja selle võimalikud tulevikusuunad. 2016. – <https://rito.riigikogu.ee/wordpress/wp-content/uploads/2016/03/Balti-riikide-parlamentide-koost%C3%B6%C3%B6-ja-selle-v%C3%B5imalikud-tulevikusuunad.pdf> (16.03.2022).
60. Kasak, A., Peterson, T., Saarma T., Kerstna-Vaks, K., Viirsalu, P., Õunpuu, A., Eesti maksejõuetusmenetluse efektiivsemaks muutmise võimaluste analüüs. Lõppraport. – <https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/analuus-kontseptsioon.pdf> (20.02.2022).
61. Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. – <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/d1c92688-3955-4a73-a262-1f67e98c72b4> (08.04.2022).
62. Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes, 2021 Edition. World Bank. Washington, DC: World Bank Publications. – <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/35506/Principles-for-Effective-Insolvency-and-Creditor-and-Debtor-Regimes.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (12.04.2022).
63. Saarma, T. Nõuded pankrotimenetluses. Analüüs-kontseptsioon 15.12.2017.

64. UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Law. New York: United Nations Publication 2005. – https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/05-80722_ebook.pdf (27.02.2022).
65. Wessels, B., Madaus, S., Boon, G-J. Rescue of Business in Insolvency Law. European Law Institute, 2017. – https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/Instrument_INSOLVENCY.pdf (15.03.2022).